

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXX, broj 16–17

30. travnja 2020.

cijena 200 Ft

Foto: HINA



PALA JE NOĆ

Na prozoru sjedi mjesec.

Iz torbe vire mu bajke.

Netko me pokriva.

Je li to mjesečina

Ili ruke moje majke?

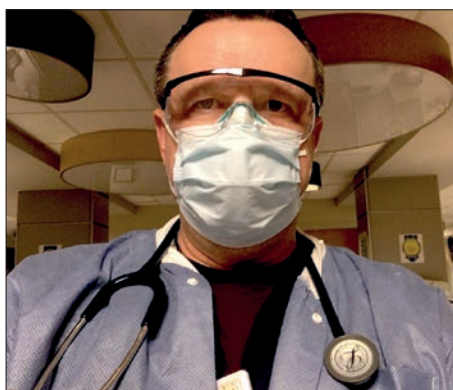
Tin Kolumbić

Sretan Majčin dan!



Nastava na daljinu

10. – 11. stranica



Koronavirus u Americi

17. stranica



Državna matura u svibnju

22. – 23. stranica

Čas zanemarene radosti...

Sad je dob, noge na put i sam/a kreni. Ne daleko, nek okol' sela, pod motom "Ostani doma!" Poišči si pozabljene pute, daj najpr pozvati zagužvane, utrudjene spominke iz ditiinstva i konačno stani, onako zaistinu, začuditi se kraj ceste svakomu Božjemu daru. Koliko toga ne poznamo i ne znamo u svojoj okolini, kad vrimenta za ništ' nigdar nimamo. Peljala je negda pod vrtli ulica po kojoj smo kot dica gazila do crikve, tekerili smo s biciklinom kroz lug sve do Čenče, a danas samo traktori se vozu tudaj, ali oni bižu ki ne kanu veću publiku svojoj rekreaciji. Na pravoj strani iz daleka se črljeni Žimičev križ. Kad staneš za hrptom raspetoga Jezusa, u totalu se zrcali naša najlipša crikva sv. Petra i Pavla. To je prag našega Pinčenoga otajstva. Kad projdeš uz Križni put, neka obajti pogledom mirnu dolinu poljne pute i hatare, a tamo na horizontu i od hištorije razvličene vinograde i pivnice, negda petroviske, danas austrijske Gorice. U novoj ulici nepačeno rastu hiže, ako dojdeš do kraja, veljek si na esterajskom hataru, kade će ti pčelice zastunja odsvirati simfoniju. Driveni mostac još stoji čvrsto polag hatara, odbije i vjetar i godinu, kad je neophodno. Tako se spustiš doli do Pinke. Sad se ovde sadi, uživa se na friškom luftu. Vikendica sanja u kitičnoj nošnji, a pri mrtvoj grani potočića moreš zapaziti duplaste crikvene turnje Karteža. U kupu marširaju komotno male i velike ovčice na drugoj strani Pinke, stanu pri malinu glad utišiti. I daleko od larme, u tišini i slatkim spokoju zajedse do Striljice... Pri zadnjem stanu se Goran i Ivan sliču, točka su domom zašli, pravoda čisto mokri, s veslanja. Nuka se črljeno vino, žedja se stiša u zgodnom pominkanju. Svi djelaju okol' hiže, lipša se, popravlja se selo, a s tim i naša duša. Ka-ta dobra rič, na pošte ne metare, pak se veljek zdrobi korona-strah i trepet. Sad je dob da se šeće, na poznati i shranjeni staza.... Sad je čas da se u najvećoj pogibeli virusa prepoznaje i zanemarena radost...

Tiho

Glasnikov tjedan

U povodu obljetnice tjednika Hrvata u Mađarskoj, kolumnu započinjem rečenicama koje sam izgovarala i često izgovaram u svojim nastupima: „Bez jakih i profiliranih manjinskih medija zajednica nema unutrašnju kontrolu, niti je osigurana potrebna javnost i demokracija, slabi mediji ne jačaju ni nacionalni identitet, ni osjećaj pripadnosti zajednici, niti kolektivnu svijest. Hrvatski su mediji u Mađarskoj prostor očuvanja nacionalnog identiteta, čuvari jezika i pisma, prenositelji kulture, platforma osnaživanja zajednice, u kojima Hrvati u Mađarskoj govore o Hrvatima u Mađarskoj, oni su informativni prostor na materinskom jeziku“.

Hrvatsko novinstvo u Mađarskoj ima kontinuitet od 75 godina, ali o samostalnom novinstvu Hrvata u Mađarskoj, od Bačke do Gradišća, govorimo tek od pokretanja samostalnog tjednika Hrvata u Mađarskoj Hrvatskoga glasnika 2. svibnja 1991. godine.

Vođena spoznajom o važnosti novinstva za očuvanje materinskog jezika i nacionalnog bića, predložila sam 2016. godine da se u Mađarskoj utemelji Dan hrvatskog tiska (novinstva). Pismeni prijedlog dostavila sam predsjedniku HDS-a

te nadležnom odboru (odborima) i zastupnicima. Predložila sam da se Dan hrvatskog tiska obilježava 2. svibnja kao spomen na dan kad su Hrvati u Mađarskoj po prvi put u svojoj povijesti na ugarskim prostorima, od Gradišća do Bačke, dobili svoj samostalan, zajednički medijski prostor, a to je dan izlaska iz tiska prvog broja tjednika Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskog glasnika. Dan hrvatskog tiska utemeljila je HDS-ova Skupština na sjednici održanoj 21. svibnja 2016. godine u Santovu, s ciljem skretanja pozornosti na tisak, novinstvo Hrvata u Mađarskoj, koje obnaša ulogu čuvara hrvatskoga jezika i pisma, kulturnih i jezičnih posebnosti, te samobitnosti Hrvata u Mađarskoj.

„Hrvatski su mediji u Mađarskoj prostor očuvanja nacionalnog identiteta, čuvari jezika i pisma, prenositelji kulture, platforma osnaživanja zajednice, oni su informativni prostor na materinskom jeziku.“

Ovogodišnje obilježavanje „Dana hrvatskog tiska“ u organizaciji Hrvatske državne samouprave odgađa se zbog pandemije koronavirusa. Mi ga obilježavamo ovom kolumnom i fotoreportažom na dvadeset i četvrtoj stranici tjednika Hrvata u Mađarskoj, a Vi, dragi Hrvati u Mađarskoj, obilježite ga 2. svibnja na svoj način, imajući u vidu važnost tog da-

tuma u novijoj povijesti Hrvata u Mađarskoj, ne zaboravljajući zašto ga obilježavamo upravo tada. Ukažite na važnost tjednika Hrvatskog glasnika, „prve institucije“ koju su Hrvati stvorili nakon demokratskih promjena u Mađarskoj i jedine koju su imali do 1. prosinca 1999., kada je utemeljeno poduzeće Croatica, čiju je temeljnu djelatnost od tada pa sve do danas činilo izdavanje tjednika Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskog glasnika.

Branka Pavić Blažetin

Čitajte i širite Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj!

HRVATSKI glasnik

Državna matura u svibnju



Na prijedlog Nacionalnog stožera civilne zaštite Mađarska Vlada u srijedu, 16. travnja 2020. usvojila je Uredbu br. 119/2020. (IV.16.) o polaganju i provedbi ispita državne mature u uvjetima izvanrednog stanja u svibnju i lipnju 2020. godine. Državna matura počinje 4. svibnja u 9 sati pismenim ispitom srednjeg i višeg stupnja iz mađarskog jezika i književnosti, a završava 21. svibnja u 14 sati pismenim ispitom srednjeg i višeg stupnja iz talijanskog jezika. Državna matura, uključujući i službene administrativne poslove, treba se dovršiti do 17. lipnja.

Na ispite državne mature u svibnju i lipnju školske godine 2019./20. prijavilo se ukupno 113 tisuća srednjoškolca, od čega 73 tisuće na redovne, a 30 tisuća na prijevremene ispite. Preostali učenici predali su zahtjev za ponovnim polaganjem pojedinih ispita državne mature. Međutim, ove školske godine prijevremeno polaganje državne mature nije moguće, što se podjednako odnosi na usmeni dio i mogućnost ponavljanja pojedinih maturskih ispita. Usmena matura polaže se na srednjem stupnju, isključivo iz onih predmeta za koje je predviđen samo usmeni ispit. Usmeni ispit polaže 3178 maturanata. Kandidati mogu zatražiti poništavanje ili izmjenu prihvaćene prijave za državnu maturu u dolje navedenim slučajevima: (a) prijava za ispite državne mature se poništava u slučaju ako kandidat dostavi zahtjev za poništenje domicilnoj ustanovi ili Vladinom uredu, (b) ukoliko nadležna ustanova prihvaćenu prijavu kandidata za ispit državne mature na zahtjev kandidata s visokog stupnja promijeni na srednji stupanj, (c) ako nadležna ustanova prihvaćenu prijavu kandidata za ispit državne mature na zahtjev kandidata sa srednjeg stupnja promijeni na visoki stupanj, što je isključivo moguće kod stranih jezika. Za vrijeme pismenog ispita u ispitnoj prostoriji može boraviti najviše 10 osoba, koje se trebaju pridržavati propisa o međusobnom odstojanju od metar i pol. Prema kalendaru državne mature 5. svibnja u 9 sati počinje srednji i viši pismeni ispit iz matematike, 6. svibnja u 9 sati srednji i viši pismeni ispit iz povijesti, a 11. svibnja u 8 sati srednji i viši pismeni ispit iz narodnosnih jezika i književnosti te filozofije. Ispiti državne mature završavaju 21. svibnja u 14 sati srednjim i višim pismenim ispitom iz talijanskog jezika. Pismene maturske radnje srednjeg i višeg stupnja ispravljaju se i ocjenjuju između 22.-27. svibnja, a u istom razdoblju radnje višeg stupnja dostavljaju se domicilnim ustanovama kandidata. Kandidatima se uvid u pismene maturske radnje omogućuje 28.-29. svibnja, žalbe se podnose do 2. lipnja u 16 sati. Ravnatelj dokumente ispita državne mature predsjedniku ispitne komisije dostavljaju najkasnije do 4. lipnja. Viši usmeni ispiti državne mature pred ispitnim komisijama održavaju se 5.-9. lipnja, a oni srednjeg stupnja 11.-13. i 15.-16. lipnja.

Demokratski sindikat prosvjetnih radnika i Društvo za promicanje ljudskih prava i sloboda o polaganju i provedbi ispita državne mature u izvanrednom stanja tijekom svibnja i lipnja 2020. zauzimaju oprečna stajališta. Kako je izjavio državni tajnik za obrazovanje Zoltán Maruzsa, prilikom polaganja i provedbe ispita državne mature uvode se zaštitne mjere. Za polaganje ispita osigurat će se više učionica i lokacija, policija će u blizini škola spriječiti okupljanje ljudi, a matura će umjesto 8 početi u 9 sati, također da bi se izbjeglo okupljanje. Ukoliko je potrebno maturantima će se osigurati smještaj u učeničkim domovima, ali u jednoj sobi smije boraviti samo jedna osoba. Demokratski sindikat prosvjetnih radnika izdao je priopćenje, u kojem poziva da se polaganje ispita državne mature spriječi koordiniranim odlaskom prosvjetnih radnika na godišnji odmor. Za uspjeh državne

mature, naime, potrebna je prolazna ocjena iz barem pet predmeta. Obvezni predmeti su mađarski jezik i književnost (4. svibnja), matematika (5. svibnja) i povijest (6. svibnja). Ukoliko se na jednom od navedenih ispita dobije neprolazna ocjena, državna matura je neuspješna. Sindikat smatra da su uvjeti pripreme za državnu maturu u izvanrednom stanju bili nepovoljni. Društvo za promicanje ljudskih prava i sloboda izdalo je smjernice o državnoj maturi, u kojem pokušava dati odgovore zabrinutim učenicima i prosvjetnim radnicima. U njima se ističe kako u sadašnjoj izvanrednoj situaciji nema jedinstvenog i jednostavnog odgovora na pitanje koji su uvjeti sigurni i što predstavlja siguran rad. U takvoj situaciji provedba ispita državne mature nije prihvatljiva, jer podjednako predstavlja rizik za kandidate i prosvjetne radnike. Demokratski sindikat prosvjetnih radnika i Društvo za promicanje ljudskih prava i sloboda poziva na nabavu maski i uvođenje sigurnosnih mjera za sve sudionike državne mature.

Kristina Goher

Započela narudžba udžbenika

Ministarstvo ljudskih resursa priopćilo je kako je Ured za školstvo sastavio popis dostupnih udžbenika i pomagala za školsku godinu 2020./2021., koji je dostupan na web stranici društva Könyvtárellátó Nonprofit Kft. (KELLO), gdje se do kraja travnja primaju narudžbe odgojno-obrazovnih ustanova.

Prema uredbi mađarske vlade od rujna 2020. godine udžbenici su besplatni za sve školske uzraste, čime se rasterećuju obiteljski proračuni i smanjuju administrativni tereti škola. Odgojno-obrazovne ustanove narudžbe udžbenika trebaju dostaviti do 30. travnja, a u skladu sa zakonskim propisima narudžbe se mogu mijenjati do 30. lipnja. Na popisu za školsku godinu 2020./2021. našlo se 2863 udžbenika i pomagala, od toga 1561 državnih i 1302 tržišna izdanja, što je za 320 naslova više od lanske godine. Od 1. rujna 2020. u 1., 5. i 9. razredima postupno se uvodi novi Nacionalni kurikulum, pa Ured za školstvo u zakonskom roku do 15. lipnja treba izraditi udžbenike za te uzraste. Na popisu su i naslovi udžbenika koji se trebaju mijenjati, a popis će se tijekom revizije postupno dopunjavati. Društvo KELLO blagovremeno će izvijestiti škole o svim promjenama popisa udžbenika i pomagala, a sve odgojno-obrazovne ustanove povratno će dobiti narudžbe na konačnu provjeru, prije nego što se u roku dostave udžbenici za sljedeću školsku godinu. Cijena izmijenjenih udžbenika ostaje nepromijenjena.

Od 1. travnja 2020. stupa na snagu uredba o učenicima s posebnim potrebama, prema kojoj se škole – uz suglasnost prosvjetnih radnika i roditelja – umjesto udžbenika na popisu za školsku godinu 2020./2021. mogu opskrbljivati i s radnim bilježnicama, listićima i digitalnim pomagalima koja su nužno potrebna za provedbu pedagoškog programa ustanove.

k.g.



HRVATSKA DRŽAVNA SAMOUPRAVA ORSZÁGOS HORVÁT ÖNKORMÁNYZAT

Székhely/postacím: 1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24. * Adószám: 18073922-1-42 * Tel.: +36 (1) 303 6093
Fax: +36 (1) 219-0827 * E-mail: hrsamouprava@chello.hu * Web: www.horvatok.hu

Deklaracija Hrvatske državne samouprave o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca u Mađarskoj

U zadnje vrijeme Hrvati u Mađarskoj i hrvatska subetnička zajednica Bunjevci u Baji (i Bačkoj) zlouporabom slobode izražavanja mišljenja na internetu bili su izloženi grubim napadima koji su pogodni za izazivanje nacionalne mržnje. Ovi verbalni napadi sadrže cijeli niz konstatacija koje iskrivljuju povijesnu stvarnost i sadrže tvrdnje koje ne odgovaraju činjenicama o podrijetlu i povijesti bunjevačke skupine i njihovom položaju unutar hrvatske zajednice. Radi pružanja objektivnijih informacija Hrvatska državna samouprava smatra potrebnim upoznati javnost o svom stajalištu u pogledu ovoga pitanja.

Skupština Hrvatske državne samouprave izjavljuje da građani u Mađarskoj koji se deklariraju Bunjevcima kao subetnička skupina čine nerazdvojni dio hrvatske narodnosti u našoj domovini. U ime naše narodnosti odbacujemo bilo kakvo mišljenje po kojemu Samouprava sprječava iskazivanje kulturnog identiteta bilo koje hrvatske zajednice ili oduzima njeno povijesno nasljeđe.

Na temelju vjerodostojnih izvora znanost do danas je jednodusmisleno ustanovila da pradomovina Bunjevaca u Mađarskoj su krajevi u Dalmaciji, prostor između Dinare i Svilaje, odnosno Jugozapadna Bosna i Zapadna Hercegovina, dakle ne lijeva pritoka Neretve rijeka Buna koja teče na rubu njihove prapostojbine, kako su svojedobno pretpostavili franjevački pisci u 18. i 19. stoljeću i preko njih i sami Bunjevci u Bačkoj.

Jezgra bunjevačkog pučanstva do pada Beograda (1521.) bili su krajevi kopnene Dalmacije, prostor između Dinare i Svilaje koji su bili sastavni dijelovi Hrvatskoga Kraljevstva (ovdje i toponimi, i planinski vrh čuva uspomenu na bunjevačku skupinu). Odavdje su se raselili uslijed osmanskih osvajanja u 16. stoljeću u druge hrvatske krajeve (Lika, Gorski kotar, podvelebitsko primorje, okolica Zadra), odnosno tijekom 17. stoljeća (između 1607. i 1687.) u Sjevernu Bačku. Ovu teoriju o pradomovini dokazuje i jezik Bunjevaca: njihov govor je ikavska varijanta zapadne grane štokavskog narječja s novom (ne arhaičnom) akcentuacijom, dakle idiom koji je vrlo blizak suvremenom hrvatskom standardu. Temeljno leksičko blago bunjevačkog dijalekta je hrvatsko: najvažniji leksički fond, njihov običaj davanja imena i jezično blago njihove vjerske kulture. U njihov govor su se umiješali i elementi dalmatinske hrvatske čakavštine i talijanske posuđenice uz velik broj turcizama što je inače karakteristično i za druge južnoslavenske dijalekte. Njihovi najbliži rođaci i dan danas žive u Hrvatskoj, odnosno hrvatskim većinskim krajevima koji govore isti dijalekt, a bezbroj

prezimana bačkih Bunjevaca ima svoje pandane u Hrvatskoj što dokazuje veze nekadašnjih patrijarhalnih velikih obitelji. Bunjevačko pučanstvo koje se otrgnulo u Bačku do danas je sačuvalo brojne elemente svoje kulture koje je donijelo sa sobom iz pradomovine i koji ga povezuju s njihovom braćom u Hrvatskoj.

Uz pomoć bosanskih franjevaca koji su u tursko doba svoju djelatnost proširili na prostor od Dalmacije preko Bosne sve do Budima, zatim preko Redodržave Svetog Ivana Kapistranskog koja je sve do 1900. godine u svom sastavu imala i Slavoniju, Bunjevci u Bačkoj su u prošlosti održavali uske veze i na području visoke kulture sa svojom rodbinom koja je ostala na originalnom hrvatskom jezičnom području. Nije istina dakle, da su Bunjevci u Bačkoj neka izolirana skupina koja nema rodbinu.

U razdoblju dualizma na područjima s nacionalno mješovitom stanovništvom – kao Sjeverna Bačka – u praksi mađarskih županijskih i lokalnih vlasti u većini slučajeva bila je preferirana asimilacijska politika, nasuprot liberalnom narodnosnom zakonu iz 1868. U interesu olakšanja asimilacije nakon 1867. godine započelo je pretvaranje bunjevačkih pučkih škola u školske ustanove s mađarskim nastavnim jezikom. Iskoristivši relativnu izoliranost Bunjevaca i Šokaca, pa i svih domaćih hrvatskih etničkih skupina s lokalnim subetničkim identitetom i politika mađarske vlade je potpomagala njihovo pomađarivanje. Mađarske vlasti i mađarski povjesničari su vođeni upravo s tim asimilatorskim ciljevima naglašavali lokalnu subetničku svijest tih skupina i u doba dualizma i između dva svjetska rata.

Nakon Prvog svjetskog rata u novoj jugoslavenskoj državi srpska politika je isprva nazivavši Bunjevce katoličkim Srbima nastojala ih asimilirati – osim vrlo malobrojnih pojedinaca neuspješno – u srpsku naciju. U to vrijeme beogradska politika još nije pokušala Bunjevce razdijeliti od drugih hrvatskih skupina s ciljem njihovog pretvaranja u zasebnu naciju. Ovaj naum je postao političkom praksom tek u vrijeme diktature Slobodana Miloševića.

Svojedobno nasuprot procesima mađarizacije i srbizacije većina bunjevačkih (i šokačkih) intelektualaca nastojala se vratiti hrvatskim korijenima subetničke skupine. Ovo stajalište je zastupao i pomoćni biskup kalački, Ivan Antunović pokretač narodnog pokreta koji je spasio Bunjevce i Šokce od potpunog nestajanja. Iako Bunjevačke i šokačke novine, politički list – koji je on pokrenuo – koristio nazive subetničkih grupa, u svom velikom djelu o



HRVATSKA DRŽAVNA SAMOUPRAVA ORSZÁGOS HORVÁT ÖNKORMÁNYZAT

Székhely/postacím: 1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24. * Adószám: 18073922-1-42 * Tel.: +36 (1) 303 6093
Fax: +36 (1) 219-0827 * E-mail: hrsamouprava@chello.hu * Web: www.horvatok.hu

povijesti tih dviju skupina (Rasprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih) 1882. godine biskup je jasno iznio dokaze da pradomovina Bunjevaca je kraj koji i dan danas obitavaju Hrvati istoga podrijetla i govora. U 3. poglavlju knjige pak nedvosmisleno je deklarirao svoju osobnu emocionalnu i svjesnu vezanost za hrvatsku naciju: „Na svakom onom polju, koje su poslie nesretnog mohačkog poraza snova zasjeli Slaveni, gdi god je bilo Srbah, tamo je u većem ili manjem broju bilo takodjer Bunjevacah i Šokacah, ili kako se danas volimo nazivati, Hrvatah.” U početku nisu svi Bunjevci dijelili njegovo stajalište, ali njegovi sljedbenici mlađe generacije oko društva Kolo mladeži već prije 1914. godine su oduševljeno prihvatili Antunovićeve misli i opetovano potvrdili da Bunjevce i Šokce smatraju sastavnim dijelom hrvatskoga naroda.

Tako je činio i veliki borac za školska prava Bunjevaca u Mađarskoj Pajo Kujundžić: I on je bio uvjeren da su Bunjevci dio hrvatstva „da su učenjaci i stariji i mlađi vazda držali da su Bunjevci, dalmatinskog i ilirskog roda sinovi, daklem Hrvati”. Glavni urednik najvažnijeg organa bačkih Bunjevaca, tjednika Neven Šandor Rajčić u svom uvodniku 15. 02. 1913. godine jasno potvrdio „Načelo nam je da su Bunjevci i Šokci ogranak naroda hrvatskoga, a naš jezik čisto da je hrvatski”.

U novoj jugoslavenskoj državi većina Bunjevaca je postala sljedbenikom hrvatske narodne misli. To ne potvrđuju samo izjave i pisani radovi njihovih političara, crkvenih vođa i intelektualaca, već je to narod dokazao masovnim glasovanjem za Hrvatsku seljačku stranku s kojom se Bunjevačko-šokačka stranka i formalno ujedinila, a također i učlanjenjem u razna društva koja su i u svom nazivu nosili hrvatsko ime, pa i aktivnim sudjelovanjem na masovnim priredbama koje su ta društva organizirala. O tome svjedoči bezborj vjerodostojnih arhivskih izvora, a potvrđuje to i izvješće jednoga Mađara, Józsefa Ijjasa (kasnije je postao kalački nadbiskup, u vrijeme Drugog svjetskog rata djelovao kao apostolski administrator u Bačkoj) po kojemu je u onom dijelu Bačke koji je pripadao Jugoslaviji prije 1941. većina Bunjevaca se osjeća Hrvatima i samo njihov mali dio koji je jače vezan za Srbe ne dijeli to stajalište. Dakle, tvrdnja da je naredba jugoslavenskih komunističkih vlasti iz 1945. primorala Bunjevce da postanu Hrvati, nema veze s povijesnim činjenicama a da ne govorimo o tome što su 1950-ih godina u Vojvodini iz naziva svih hrvatskih kulturnih ustanova koje su bile osnovane 1945.

godine iste vlasti brisale hrvatski naziv, a škole s hrvatskim nastavnim jezikom bez izuzetka pretvorili u škole sa srpskim nastavnim jezikom.

Službena politika u Mađarskoj između dva svjetska rata i dalje favorizirala nacionalnu zasebnost hrvatskih subetničkih skupina. Situacija u Mađarskoj ni nakon Drugog svjetskog rata nije pogodovala njima da se vrte svojim hrvatskim korijenima i oslanjanjem na matičnu naciju pružaju otpor sve jačim asimilacijskim pritiscima modernoga doba, jer su tada vlasti forsirale preko jedinstvenog Demokratskog saveza Južnih Slavena jedinstvenu jugoslavensku svijest i srpski jezik u većini hrvatskih naselja u Mađarskoj. Na tom području je samo posredstvom pojave nacionalnog pokreta u Hrvatskoj 1971. došlo do malog pozitivnog pomaka, ali tek nakon demokratskih promjena poslije 1990. godine i osamostaljenjem Republike Hrvatske je mogla ojačati hrvatska zajednica u Mađarskoj.

U razdoblju od kraja 19. stoljeća do 1990. većina Bunjevaca u Mađarskoj i jezično i kulturno se integrirala u većinsku mađarsku naciju. U većem broju su samo oni sačuvali jezik svojih predaka i bogatu kulturu koja je vezana za njihov jezik koji su po tragu biskupa Antunovića vole sebe nazivati Hrvatima. Istaknuti intelektualci i velikani kulturnog i znanstvenog života Šokaca i Bunjevaca u Mađarskoj od 1918. do danas, pjesnik i pisac Mišo Jelić, dramski pisac i organizator kazališnih družina Antun Karagić, istaknuti istraživač prošlosti i jezične baštine Hrvata u Mađarskoj Živko Mandić, koreograf, dobitnik Erkelove nagrade Antun Kričković, ili osnivač Hrvatskog kazališta u Pečuhu Antun Vidaković su se jasno deklarirali kao Hrvati.

Svi oni s još mnogim Hrvatima-Bunjevcima u Bačkoj su vrlo mnogo učinili da mađarska javnost upoznaje bunjevačku kulturnu baštinu, ali su oni istodobno posvjedočili da je ta baština sastavni dio sveukupnog hrvatskog kulturnog nasljeđa.

Bunjevačka zajednica predstavlja nerazdvojni dio hrvatske narodnosne zajednice u Mađarskoj što je dva puta deklarirao i Mađarski parlament. Najviše zastupničko i zakonodavno tijelo uzelo je u obzir mišljenje Mađarske akademije znanosti i utemeljeno, u skladu sa zakonom nije podržalo tretiranje te subetničke skupine kao samostalne narodnosti zbog identičnosti njihove povijesti, kulture i jezika i svijesti s hrvatsvom.

Hrvatska državna samouprava sukladno točki 27. Poslovnika 14. ožujka 2020. u Budimpešti održala je izvanrednu sjednicu Skupštine HDS-a. Od ukupno 31 zastupnika sjednici je prisustvovao 21. Pod točkom 6. dnevnog reda vodila se rasprava o „bunjevačkom pitanju”. Nakon rasprave, s dva suzdržana glasa prihvaćena je „Deklaracija Hrvatske državne samouprave o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca u Mađarskoj”.

Rad institucije i poduzeća u održavanju Hrvatske

Muzej sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj

Nakon što je Vlada 16. ožujka s ciljem suzbijanja širenja epidemije donijela uredbu o privremenom zatvaranju muzejskih ustanova za publiku je zatvoren i Muzej sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj.

Djelatnici su tijekom posljednjeg tjedna okončali tekuće obveze i počeli se pripremati za rad od kuće.

Tako od 23. ožujka svi zaposlenici rade na daljinu, a svaki dan netko od djelatnika odlazi u muzej po poštu i kako bi provjerio funkcioniranje grijanja, alarma i protupožarnog sustava. Zgrada je starija, pa se prostorije moraju povremeno prozračivati, što je prvenstveno zadatak čistačice.

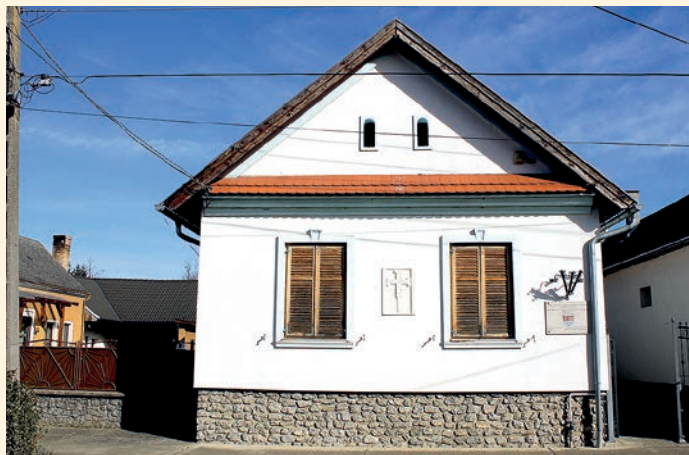
U skladu s vladinim mjerama otkazane su ili odgođene priredbe koje su predviđene planom rada. Djelatnike je najteže pogodilo što se odmah u ožujku morao otkazati hrvatski križni put na Kiseškoj Kalvariji. Umjesto toga vjernici, raniji i budući sudionici križnog puta pozvani su na virtualnu pobožnost. Djelatnici ustanove nadaju se da će se ostali planirani programi ostvariti najkasnije u drugoj polovici godine.

Život nije stao, administrativni poslovi obavljaju se i dalje, pa se tako dosta radi na tekućim natječajima, koji se mahom vezuju uz kulturne programe, koji će se najvjerojatnije morati reorganizirati.

Osim stručnog vođenja posjetitelja djelatnici Muzeja sakralne umjetnosti – slično drugim muzejskim ustanovama – bave se i istraživačkim radom. Pišu se radovi, obavljaju se pripreme za raznovrsne znanstvene skupove i zakazana predavanja, trenutno također na daljinu. Ove godine obilježavaju se i znamenite obljetnice, poput zlatne mise osnivača muzeja Štefana Dumovića, centenarija Trianonskog mirovnog sporazuma te 15. godišnjice smrti Lajoša Brigovića.

Muzej se želi jače afirmirati u virtualnom svijetu, pa je stoga pokrenuta Facebook stranica (www.facebook.com/hrv.muzej), koja omogućuje brzo i učinkovito informiranje publike o aktualnim zbivanjima.

Usred pandemije, u znaku borbe protiv koronavirusa na kraju donosimo jednu rečenicu iz Molitve protiv kuge (Vsakidanja hrana kršćansko-katoličanske duše, 1898.): „Zapovi, dragi Gospodine, angjelu, po kom nas kašiguješ, da ruku najzad potegne, da ne poginemo vsi skupa“, kazuje nam v.d. voditelj dr. Andrija Handler.



Neprofitno poduzeće Hrvatsko kazalište u Pečuhu



Hrvatsko kazalište u Pečuhu nije obustavilo svakodnevne aktivnosti. Premda su do kraja lipnja odgođene sve predviđene predstave, radi se na ostalim područjima. Djelatnice računovodstva sastavljaju financijsko izvješće, rade na natječajima, bave se osiguranjima, investicijama i analitikama. Koordiniraju se i pripremaju programi u nadi da će se u novoj kazališnoj sezoni 2020./21. nastaviti s radom. Stalni kontakti s publikom do tada se održavaju preko interneta. Hrvatsko kazalište u Pečuhu i u ovim „neprirodnim“ uvjetima nastavlja s umjetničkim radom, pa će tako po prvi put u svojoj povijesti jedan novi projekt ostvariti pomoću računala i internetske mreže. Nakon Uskrsa, naime, od 15. travnja počinju probe za novu predstavu preko konferencijskih mobilnih aplikacija. Ostali tehnički zadaci (priprema scenografije, kostima i rekvizita) mogu se za to vrijeme provoditi i bez svakodnevnih fizičkih kontakata. Tehničko osoblje kazališta trenutno radi na održavanju zgrade, prostora, skladišta i scenske tehnike. Djelatnici Hrvatskog kazališta nadaju se što skorijem ponovnom susretu u zdravlju i veselju, kazuje nam ravnatelj Slaven Vidaković.

državne samouprave u doba koronavirusa

Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj

Zbog situacije prouzrokovane epidemijom koronavirusa te u skladu s odlukama i preporukama mađarske vlade, od 16. ožujka 2020. godine zaposlenici Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj svoje radne obaveze izvršavaju od kuće (home office).

Od toga datuma sve djelatnosti koje zahtijevaju okupljanje većeg broja ljudi (predavanja, promocije, skupovi itd.) do daljnjega su odgođene. Bili smo prisiljeni otkazati i predstavljanje najnovijega izdanja ZZHM-a Bibliografije hrvatskih časopisa u Mađarskoj (1989.-2009.) Silvestera Balića koji je bio predviđen za 17. ožujka 2020.

Prema planovima 8. i 9. svibnja 2020. trebao bi biti održan Međunarodni okrugli stol „Urbani Šokci 15“ u Osijeku i Subotici. Organizatori, Šokačka grana Osijek, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj i Vinkovački šokački rodovi još su prošle godine odredili datum i temu skupa („Proljetni ciklus u tradicijskoj kulturi Šokaca i Bunjevaca“) na koji su se sudionici i prijavili, ali će priredba vjerojatno biti odgođena, iako o tome još nije donesena službena odluka.

U tijeku su pripreme za XV. Međunarodni kroatistički znanstveni skup koji ćemo, nadamo se, moći održati 16. i 17. listopada 2020. godine. Skup će ponajprije tematizirati tri obljetnice: 150. obljetnicu prvog broja Bunjevačkih i šokačkih narodnih novina, 30. obljetnicu osnutka Saveza Hrvata u Mađarskoj i 100. obljetnicu potpisivanja Trianonskog mirovnog ugovora.

Znanstveni djelatnici ZZHM-a u prvoj polovici ove godine trebali su sudjelovati na nekim stručnim i znanstvenim skupovima te manifestacijama (Križa humanistike – Osijek, A lexikográfia elmélete és gyakorlat – Magyarországi nemzetiségi körkép – MTA Nyelvtudományi Intézet, Pasińska baština itd.) koje su zbog pandemije korona virusa sve redom otkazane.

Jedan dio znanstveno-istraživačkih radova, naročito s području društveno-humanističkih znanosti takve je prirode da se mogu obavljati i od kuće. Nadamo se da ove inavredne okolnosti neće u značajnijoj mjeri utjecati na Zavodov učinak. Rad je otežan jer su knjižnice, arhivi i slične institucije zatvorene, ali s druge strane, neke su ustanove omogućile korisnicima slobodno korištenje svojih digitalnih arhiva što olakšava istraživački posao i prikupljanje podataka. U skladu s tim nastavlja se rad na leksikonu i bibliografiji, sređuje se prikupljena građa, izrađuju se natuknice, a postojeće se dorađuju.

Komunikacija među zaposlenicima održava se elektroničkom poštom i telefonom, a bude li potrebe organizirat će se i video-konferencije, kazuje nam ravnatelj d. sc. Stjepan Blažetin.



Hrvatski klub „August Šenoa“

Voditelj Hrvatskog kluba „August Šenoa“ Mišo Šarošac izvijestio nas je kako su svi predviđeni programi te ustanove odgođeni i „zaleđeni“. Djelatnici ne dolaze na radno mjesto, po mogućnosti su svi kod kuće, a najnužnije poslove obavljaju elektroničkim putem. Voditelj dolazi svaki drugi dan po poštu te radi provjeravanja funkcionalnosti zgrade i njezinih sustava. Otkazano je više programa, među ostalim natjecanje vinogradara, izložba kolekcionara Stjepana Pahižeka iz Popovca i književna večer Likovnog društva iz Rešetara. Sve ostalo je neizvjesno: ne zna se što će biti s promocijom knjige dr-a Ivice Đuroka o baranjskim Šokcima, posjetom Ličkog kulturnog društva iz Požege i planiranim hodočašćem u Međugorje u suorganizaciji s Hrvatskom samoupravom Baranjske županije. Djelatnici kluba nadaju se da će epidemija brzo proći, a otkazane priredbe nastojat će održati u kasnijem terminu. Ministarstvo ljudskih resursa najavilo je isplatu manje potpore za realizaciju programa. Očekuje se da će predstojeća jesen i kraj godine biti vrlo naporno razdoblje u životu Kluba „August Šenoa“, posebice stoga što će hrvatske samouprave i institucije svoje aktivnosti intenzivirati upravo u tom razdoblju.

Veliko Bunjevačko prelo u Aljmašu

Kao i svake godine u organizaciji mjesne Hrvatske samouprave i Udruge bunjevačkih Hrvata 8. veljače u gostionici „Žuto ždrijebe“ održano je aljmaško „Veliko bunjevačko prelo“. Prelo je otvorila „najlipša bunjevačka pisma“ „Nek se znade da Bunjevac živi“, koju su gosti i uzvanici otpjevali na nogama. Uslijedili su pozdravni govori predsjednice Hrvatske samouprave Aljmaša Valerije Petrekanić i člana samouprave Stipana Kulušića. Kulturni program počeo je prekrasnom pjesmom i plesom polaznika vrtića, a nastavljen je nastupom pjevačkog zbora „Divan kluba“, koji je publiku među ostalim obradovao bunjevačkim „pisma-ma“ „Zora rudi, Sinoć kad je pao mrak, Mi smo Bunjevci“ uz pratnju harmonikaša Veljka Pijukovića. Program je završio bunjevačkim plesovima u izvedbi KUD-a „Zora“.

Uslijedila je večera, a za dobro raspoloženje pobrinuli su se članovi sastava „Juice“ iz Pečuha, koje su u stankama zamjenjivali pjevači „Divan kluba“, obilazeći kao nekad u prelima „od astala do astala“, pjevajući i svirajući omiljene bunjevačke pjesme. Na žalost, prema svemu sudeći uskoro će ostati samo „riči i pisme“ kao trag postojanja jednog posebnog „svita“, koji lagano i neza-



KUD Zora



Članovi aljmaške hrvatske zajednice

drživo nestaje. Ipak, „virujmo“ da je to još daleko, jer dok je živ jezik i narod živi.

Prelo je završilo kako je i počelo, velikim bunjevačkim kolom, bečarcem i pjesmom Zvonka Bogdana „Svirci moji“, nakon čega su se domaćini pozdravili s gostima i okončali ovogodišnje bunjevačko prelo.

Veljko Pijuković

Predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata Aljmaša



Pjevački zbor bunjevačkih Hrvata iz Aljmaša u pratnji Veljka Pijukovića

2020

Sve hrvatske priredbe u Bačkoj odgođene do daljnjeg

Zbog uvedenog ograničenja okupljanja i postroženih mjera za suzbijanje pandemije koronavirusa sredinom ožujka do daljnjeg su odgođene ili otkazane sve priredbe te događaji i programi koji su bili najavljeni za predstojeće razdoblje, pa tako i tradicionalne državne, regionalne i mjesne priredbe hrvatske zajednice u Bačkoj i diljem zemlje.

Posljednje priredbe u Bačkoj bile su tribina „Poglavlja iz književnosti podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca)“ održana u Gari 11. ožujka, te tradicionalna trodnevna duhovna priprava za Uskrs od 12. do 14. ožujka u Santovu. Nakon toga do daljnjeg su odložena sva planirana događanja, uključujući „Dane hrvatskoga jezika“ 12. ožujka, spomendan hrvatske zajednice, sjećanja na prijelaz dijela santovačkih Hrvata u pravoslavlje 1899. godine, natjecanje u kazivanju stihova i predstavljanje Hrvatskog kalendara 2020 u Santovu 17. svibnja, Županijsko natjecanje u lijepom čitanju u Kačmaru 19. svibnja, Županijski malonogometni turnir u Baćinu 21. i Pasionska baština u Baji 22. svibnja. Po svemu sudeći neće se, barem za sada, održati ni Susret naraštaja bačkih Hrvata u Baji 18. travnja te Sastanak i usavršavanje hrvatskih crkvenih zborova u Dušniku i tako redom. Otkazane su i državne priredbe planirane za svibanj, Hrvatski državni tamburaški festival u Baji, Državni dan hrvatskog školstva u Santovu, Sastanak šokačkih Hrvata „Vesela je Šokadija“ i „Glasi Santova“.

S.B.

Kako je u Kaćmaru?

Digitalna nastava na daljinu

Jedna od bačkih škola s predmetnom nastavom hrvatskog jezika nalazi se u Kaćmaru. Nakon obustavljanja nastave u školskim učionicama prešlo se na digitalnu nastavu na daljinu. O aktualnim kaćmarskim iskustvima izvijestila nas je učiteljica hrvatskog jezika Anica Matoš.

„Izradili smo poseban raspored za virtualnu nastavu, odredili vrijeme, satnicu i predmete. Radimo u zatvorenoj razrednoj Facebook grupi, ali zadatke učtavamo i u sustav Kréta“, napisala je Anica Matoš. Pridodala je kako su učenici odnijeli svojim kućama sve stvari koje su im potrebne za učenje, pa tako i učenje hrvatskog jezika, uključujući udžbenike i radne bilježnice. Učitelji i nastavnici rade od kuće, te imaju svu neophodnu tehničku opremu, računala (laptopi), pametne telefone i potrebne materijale.

Učenicima nižih razreda iz hrvatskog jezika šalje pjesmice, digitalne igrice, križaljke, mozgalice i druge zadatke koje pronala-



Botond Szűnyog, učenik 2. razreda



Levente Besír, učenik 6. razreda

zi na internetu ili sastavlja sama. Učenici jako vole pjevati, a na YouTubeu ima i videomaterijala za učenje riječi, jer važno je čuti hrvatski jezik.

Za više razrede izrađuje prezentacije za samostalno obrađivanje gradiva. Oni su samostalni, pa je s njima već lakše, jer imaju jezičnu osnovu. Za vježbu i oni dobivaju digitalne zadatke, ponajviše iz gramatike.

Učenicima su trebali napisati i sastav o virtualnoj nastavi na hrvatskom jeziku. „Učenik 6. razreda Levente Besír među ostalim je rekao da mu se sviđa takav oblik nastave, jer sve što ne zna odmah može naći na internetu. Počinje učiti ujutro, nakon što dovrši zadaću dostavlja je nastavnicima i poslije je slobodan. Nema toliko obaveza, niti treba ostajati poslijepodne u školi“, prenosi nam učiteljica Anica Matoš.

Na fotografiji koju su snimili njegovi roditelji učenik 2. razreda Botond Szűnyog uči hrvatski jezik, rješava zadatke i igra računalnu igru iz hrvatskog jezika, traži parove, slike i riječi.

S.B.

U spomen

Premинуo Stipan Alaga (1933.-2020.)

„Pokoј vičnji daruj mu Gospodine, i svitlost vikovičnja neka mu svitli!“

U subotu 18. travnja u Kaćmaru nakon bolesti u 87. godini života preminuo je Stipan Alaga, društveni djelatnik zaslužan za pokretanje i osnivanje Hrvatske samouprave Kaćmara 1995. godine, u kojoj je do 2006. godine obnašao dužnost zastupnika, te obnovu kapelice na kaćmarskoj Vodici.

Rođen je u Kaćmaru 1933. godine, gdje je bio jedan od prvih učenika tamošnje „Bunjevačke škole“. Cijeli život proveo je u Kaćmaru, a sve do umirovljenja radio je u mjesnoj zajednici „Egyetértés MG TSZ“. Bio je aktivan član bunjevačko-hrvatske zajednice od svoje mladosti, 1970-ih godina kao suosnivač sudjelovao je u osnivanju kaćmarskog „Bunjevačkog kruga“. Desetljećima je bio aktivan član lovačkog i ribičkog, a neko vrijeme i predsjednik Vatrogasnog društva, podupirao je i udrugu kaćmarskih nogometaša.

Bio je aktivan član kaćmarske župne zajednice, u kojoj je obnašao dužnost vijećnika i predsjednika. Posebno je zaslužan za obnovu kapelice i svetišta na kaćmarskoj Vodici između 2002. i 2006. godine, a do 2018. bio je skrbnik svetišta. Živio je sa suprugom Rozom, rođenom Miljački, koja je preminula 2018. godine.

Dok mu je zdravstveno stanje dopuštalo nije propuštao niti jedan društveni događaj ili priredbu bunjevačkih Hrvata u Kaćmaru. Uvijek raspoložen za druženje i šalu, bio je istinski rodoljub, čuvar materinske riječi i nacionalnog identiteta.

Posljednji ispraćaj Stipana Alage održat će se na kaćmarskom groblju u subotu 25. travnja u 15 sati u nazočnosti najuže rodbine, sumještana i sunarodnjaka, a zbog epidemije koronavirusa i mjera opreza obvezno je odstojanje od 2 metra.

Zbogom, baća Stipane. Počivao u miru Božjem!



Nastava na daljinu u odgojno obrazovnom centru Miroslava Krleža

Ured za obrazovanje školama je preporučio digitalne površine, ostavivši im slobodu izbora, pa su ustanove mogle izabrati sustav koji im najviše odgovara i raspolaže sa zadovoljavajućim alatima, prilagođenim njihovim potrebama. Opremljenost prosvjetnih radnika Hrvatskog školskog centra Miroslava Krleže digitalnim uređajima na visokoj je razini. Već nekoliko godina svi nastavnici imaju laptope. Drugo važno pitanje bila je digitalna opremljenost obitelji i učenika, premda prema saznanjima nastavnika i razrednika skoro svi učenici imaju pametne telefone. To se i potvrdilo, učenici su vrlo vješti korisnici digitalnih platformi, pa nije bilo većih teškoća, a kad je to bilo potrebno škola je učenicima osigurala računalnu opremu.

Kako doznajemo od ravnatelja Hrvatskog školskog centra Miroslava Krleže Gábra Györfvárija, nakon donošenja vladine uredbe o nastavi na daljinu, koja se primjenjuje od 16. ožujka, škola se našla pred velikim izazovom, ali je reagirala uspješno i vrlo brzo. Snašli su se, što je bilo neophodno: radi se o instituciji s preko petsto polaznika, vrtiću, osnovnoj školi i gimnaziji. Učenički dom je zatvoren. „U prvim danima okupili smo djelatnike, dogovorili tehničke uvjete, izabrali računalni sustav i površinu na kojoj možemo raditi. Bilo je dosta iznenađenja, izabrani sustav bio je preopterećen pa smo iznašli alternativu i otvorili digitalne učionice. To je učinjeno posebno za razrednu nastavu, po godištim i razredima, a predmetni nastavnici otvorili su svoje digitalne kabinete. Učenici otvaraju digitalna vrata, ulaze u učionice i primaju informacije“, rekao je ravnatelj.

Nastavnici pokušavaju održavati što češće i bolje kontakte s učenicima, a uz ponuđeni sustav koriste i dodatne platforme, pa se tako online sati održavaju preko Skypea.

Ravnatelj Györfvári naglašava kako se „zahvaljujući uspješno stvorenim pretpostavkama u virtualnu nastavu može uključiti i do 25 učenika, a nastavnici online sate uvijek održavaju u strogo određenim terminima, koji obvezuju i učenike. Nastava hrvatskog jezika se najvećim dijelom odvija preko Skypea.“

Iako su „zatvoreni“, vrtić i škola primaju sve one mališane i učenike čiji roditelji ne mogu riješiti dnevnu skrb o djeci. Mislilo se da će tu mogućnost koristiti veći broj roditelja i djece, no radi se tek o nekoliko učenika, dok u vrtiću broj djece varira. Krajem travnja u vrtiću je boravilo desetak mališana, uz dva učenika u školi.

Ustanova radi kao da je sve u najboljem redu. Nesmetano se obavljaju dnevni radovi na održavanju i dežurstva, radi se na aktualnoj dokumentaciji, priprema se nova školska godina, otvorena je i kuhinja. Učitelji i nastavnici u školu dolaze po po-

trebi, kad im je potrebna tehnička podrška ili se moraju pripremati za nastavu. Ravnatelj Györfvári smatra da se učenici ove školske godine neće vraćati u učionice, a rad vrtića prilagodit će se stanju pandemije koronavirusa i eventualnom popuštanju mjera samoizolacije. Digitalni dnevnik sadrže dovoljan broj ocjena, pa će se moći zaključiti svi učenici. Nema prepreka uspješnom završetku tekuće školske godine 2019./2020.

Što o nastavi na daljinu misle djeca i roditelji

Braća Gyömbér: Zora, Ábel i Mira Gyömbér. Zora je učenica prvog razreda osnovne škole, Ábel učenik 7. razreda osnovne škole, a Mira učenica prvog razreda gimnazije

Zora: Dobro je što ovako mogu brzo napraviti svu zadaću i imam više vremena za igru. Povremeno imamo tehničkih problema, na primjer neke zadatke ne mogu riješiti na tabletu, pa ih rješavam na uobičajen način. Jako mi nedostaju učiteljice i razredni drugovi.

Ábel: S jedne strane povoljno je što ne trebam rano ustajati i svoj dan uglavnom raspoređujem sam. S druge strane gradiva je sad čak i više nego u okvirima uobičajene školske nastave. Računalni pro-

gram koji koristimo često prepisuje zadatke koji tako postaju besmisleni, pa nam je puno teže pravilno popunjavati testove i pisati prilično česte radnje. Naravno, nedostaju mi prijatelji s kojima zasad razgovaram preko Skypea.



Ábel Gyömbér

Mira: Učenica sam gimnazije, do sada sam imala po 10-12 sati dnevno, što se ni ovako nije smanjilo, dapače, gradiva je previše. Najviše mi nedostaju osobni kontakti s nastavnicima i, naravno, s razrednim drugovima, prijateljima i prijateljicama.



Mira Gyömbér

Majka: Što se pak roditelja tiče, nema im druge: ukoliko to djeca traže, pored svojih svakodnevnih obveza moraju obnavljati svoje davno stečeno znanje iz fizike, kemije, matematike i drugih predmeta.



Zora Gyömbér

Obitelj Végh

Prelazak na digitalnu nastavu jednako kao djecu i nastavnike zatekao je i nas roditelje, kazuje Tibor Végh otac tri sina, Nikole, Ivana i Petra.

Tibor: U svakodnevnom radu aktivno koristimo računalne sustave pri redovitoj komunikaciji s kolegama iz inozemstva. U našoj su obitelji na svu sreću osigurani kvalitetni uvjeti za takav rad, i to podjednako u smislu prostora i tehnologije. Djeca provode puno vremena uz svoja računala, nerijetko po 8-10 sati. To baš i nije najbolje, ali nakon iznenadnog prelaska na novi način nastave, u svjetlu dvomjesečnog iskustva i na temelju povratnih informacija očekujemo određene promjene. Čini se da su se sad svi našli na tuđem terenu. Očito je kako škole, pa čak i pojedini nastavnici imaju različite pristupe i radne metode. Nesklad vlada i u vezi s organizacijom mature i prijemnih ispita... Sve to pokazuje težinu stanja u kojem se nalazimo.

Nakon razgovora s članovima obitelji i prijateljima koji imaju prvoškolce ili djecu u nižim razredima osnovnih škola zaključili smo da se kod kuće svim silama nastoji pomoći mališanima. Ali podrška je nužna i kod starije djece, i to ne samo u učenju. Sve što se sada događa, zabrane i ograničenja najviše pogađaju upravo onu generaciju, koja slobodu kretanja doživljava kao dio svoje svakodnevice. To su situacije koje se trebaju ublažavati u obitelji, a trebamo voditi brigu i o generaciji naših roditelja, koja je u zdravstvenom smislu još izloženija pandemiji.

Digitalna škola

Petar Végh: Moram reći da sam se jako bojao kako će funkcionirati digitalna škola, no sad već mislim da nije tako loše kako sam mislio. Trebalo se nešto poduzeti da se spasi ova školska godina i ne propadnu posljednja dva mjeseca. Ova opcija ima svoje pozitivne i negativne strane. Pozitivna strana je – čini mi se – da učenici imaju više slobodnog vremena, pa mogu raditi ono što dosad nisu: provoditi više vremena s obitelji, ponekad učiti zajedno, koncentrirati se na zdraviji život, igrati se i baviti sportom kod kuće – naravno, ukoliko za to ima dovoljno mjesta u stanu ili na dvorištu. Ali sve to ima i svoju mračniju stranu: učenici nemaju fizički kontakt sa svojim razrednim prijateljima i nastavnicima, što otežava učenje pojedinih predmeta. U ovom kratkom razdoblju tek smo počeli isprobavati digitalnu školu, nismo se još privikli na nove

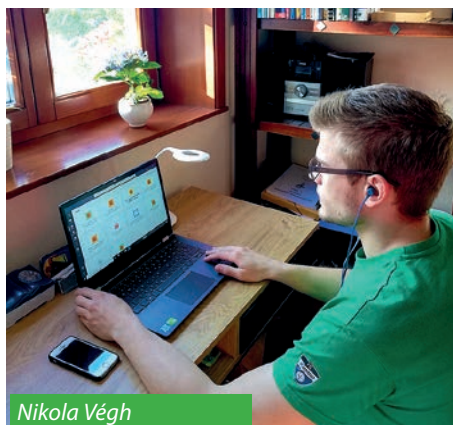


Petar Végh

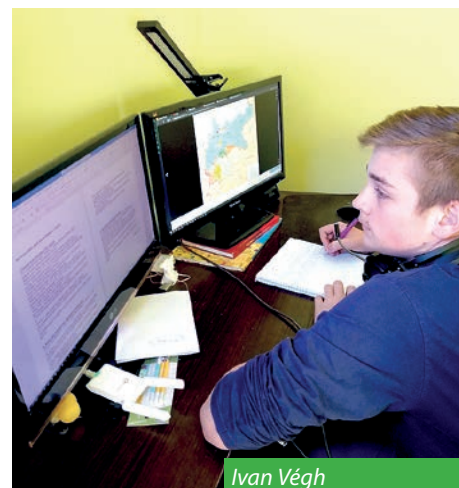
metode. To jednako vrijedi za učenike i profesore, pa se povremeno događa da dobivamo više zadataka od onih u sklopu redovne razredne nastave. Međutim, trudimo se odgovarati na postavljena pitanja, te što bolje rješavati zadatke i kontrolne testove. Moji su dojmovi uglavnom pozitivni: ako uspijemo riješiti postojeće probleme, naravno, pod uvjetom stižavanja pandemije, imat ćemo nova i vrijedna iskustva, koja omogućuju dogradnju digitalne nastave.

Meni bi odgovaralo nešto između.... Rješenje koje sadrži nove elemente, bez toga da se moram odreći redovitih susreta sa svojim školskim prijateljima i nastavnicima. Mislim da bi to za sve nas bilo najbolje!

Nikola Végh: Zbog pandemije koronavirusa mađarska vlada 11. ožujka zatvorila je sva sveučilišta, a studenti su do 13. ožujka morali napustiti studentske domove. U ta tri dana nastava je prekinuta, a dekan je proglasio izvanredni raspust do



Nikola Végh



Ivan Végh

22. ožujka. U okviru hitnih mjera koje su uvedene u Mađarskoj rukovodstvo Medicinskog fakulteta u Pečuhu pozvalo je studente da do stižavanja pandemije ostanu u svojim domovima. Sveučilišta i ostale obrazovne ustanove u nastaloj situaciji morale su prijeći na virtualnu nastavu. Od 23. ožujka počela je nastava na online platformama, koja uključuje web konferencije i konzultacije studenata i profesora. Predavanja teku bez zastoja, ali je zbog prekidanja direktnih kontakata studenata i pacijenata obustavljena praktična edukacija, koja se vezuje uz kliničke bolnice. Neki profesori praktičnu nastavu obavljaju u sklopu predavanja pomoću video snimki slučajeva, što nažalost nije isto kao uživo... Za mene je u ovoj situaciji povoljno što mogu više spavati nego obično, ne moram putovati između institucija kako bih stigao na neko predavanje ili seminar, jednostavno se uključujem u konferenciju i slušam predavanja čak i sa svog mobitela. Status ispita je nažalost još uvijek upitan, svi nagađamo kako će se okončati semestar. Dekan nas je pozvao da se pripremamo, rekavši da će se ispitni rok održati kako je predviđeno: najvjerojatnije ćemo polagati online ispite, kako bi mogla početi nastava u sljedećem semestru u rujnu 2020. B.P.B.

Online-nastava	
Učenici mogu duže spavati jer ne moraju putovati do škole. Mogu se uključiti u sat preko računala i telefona.	Ponekad se više uči, nego u uobičajenoj razrednoj nastavi. Manje je objašnjenja i obrazloženja, a zahtjevi nisu razmjerno smanjeni.
Ne ostavljamo doma knjige i školska pomagala.	Sati se održavaju na platformi MS Teams, što nije najsvrshodnije.
Veća je naša odgovornost u učenju i radu, ali i sloboda koja nam se pruža.	Nemaju svi odgovarajuću opremu, a ni internetska veza nije svugdje na poželjnoj razini (>10MB/s).
	Neizvjesni su maturski i prijemni ispiti za 11. i 12. razred.

Lista bi mogla biti i duža. Naravno, lakše je nabrojati teškoće, ali prvenstveno trebamo vladati situacijom i biti pozitivni.

©[ivan.v.]

Biskup Ivan Antunović – pokretač *Bunjevačkih i šokačkih novina*

**Optužbe za posrbljivanje
i panslavenstvo**

U br. 4 od 26 siječnja 1871. Ivan Antunović je odlučio odgovoriti na dva pisma u kojima su ga autori F. V. L. (nepoznat identitet) i Ive Palich optužili da pobunjuje Bunjevce i Šokce protiv Mađara i mađarske države. Biskup Antunović u tome je broju dodao „Vanredni nadometak“ u kojem je objavio oba pisma i svoje odgovore na njih. U pismu potpisanom s F. V. L. koje se sastojalo od svega nekoliko rečenica Antunović je optužen da se na stranicama njegova lista veličaju ban Josip Jelačić i Svetozar Miletić. Antunović je na te osude odgovorio u tekstu „Javni odgovor na prikor subatički“ u istome dodatku. U njemu je odgovorio „ako je kojem Bunjevcu baš volja došla, da postane Magjarom mi mu nenavidimo, al ga liepo molimo da nam dozvoli slobodu da mi možemo pravi Bunjevci ostati i virom i jezikom, košto su naši otci i pradjedovi bili – koji su za ovu liepu zemlju potokom krv svoju prolivali.“

Optužbe za pobunjivanje protiv Mađara uputio je Antunoviću i Ivan Palić (Ive Palich) iz Sombora. On je o Antunovićevom radu zaključio sljedeće: „Nalazismo u listu pretirana probudjivanja narodnosti, koje za naš rod nikakve praktične koristi neima, dapače baš opasno može biti; koje nit odgovara duhu našega puka; i koje on dosadom i jadom odvraća od sebe. „Zašto da nas pravi Srbijem? Mi smo Magjari uvijek bili, pa Magjari hoćemo i da ostanemo“, s ovimi riečmi se ljute zomborski Bunjevci i odbacuju duh u listu vašem vladajući i snjim i list“. Na ove riječi koje potvrđuju već daleko odmaklu mađarizaciju među mnogim Bunjevcima Antunović je odgovorio „Ta Bunjevci i Šokci već su liepo na putu bili, da se do poslidnjeg izkorene, za nji nitko nije pisao, ni u varmegji ni u varoši ni u selu, ni onaj oglasak koji se u pučkom poslu na duvar prilipio – nije se u njihovom jeziku složio, njev je jezik jedino samo još u crkvi živio, al kako?“ Jer piše dalje Antunović da su u bunjevačke župe postavljani njemački i mađarski svećenici što je imalo brojne štetne posljedice, a u to vrijeme potaknulo je i mnoge Bunjevce da prihvate nazarenstvo. Antunović je i optužbe o posrbljivanju više puta izričito odbacivao, što su potvrđivali i njegovi brojni postupci iz kojih se moglo zaključiti da je smatrao

Bunjevce i Šokce pripadnicima hrvatskog naroda.

Usprkos svim problemima Antunović je neustrašivo stao u obranu svoje ideje da se suprotstavi mađarizaciji podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca) te je u njoj i dalje ustrajavao. A o tome da je radio u izuzetno nepovoljnim okolnostima svjedoči i činjenica da je 1881. proputovao Hrvatsku, Dalmaciju, Bosnu, Hercegovinu i Crnu Goru te da se u svim tim krajevima anonimno pojavljivao u susretima s tada istaknutim prvacima politike i kulture. O tome je pisao Matija Evetović sljedeće: „Ovaj put putuje pod pseudoniemnom, nigdje se al nigdje nije očitovao nije i oni, s kojima je u dodir došao ni ne slutiše da s glasovitim Antunovićem govore. Tako u Zagrebu pohodi historike Tkalčića i Franju Račkoga, sve prvake političkih stranaka; U Bosni potraži biskupa fra Paškvala Vuičića i glasovitog pjesnika fra Grgu Martića, zapoviedajućeg generala i civilno-gradjanskog upravitelja Desseffy-a, a nigdje se nije očitovao. U Dalmaciji dođe u veliku nepriliku jerbo ga tamo spoznao na kapitolu franjevac neki redovnik, ali ga za vremena zamoli, da ga ne oda, a to je sve iz skromnosti i poniznosti bivalo.“ Evetović dalje piše da je Antunović svugdje putovao u jednostavnoj svećeničkoj haljini. No iako on tvrdi da je to iz poniznosti bilo, sasvim je jasno da bi javno druženje Antunovića s hrvatskim političkim prvacima izazvalo veliko nezadovoljstvo u mađarskoj javnosti i da bi to bio kraj njegova javnog preporodnog nastojanja.

Uspjeh Antunovićeva preporoda

Zbog brojnih problema sa suradnicima i ugarskim vlastima kao i sa slabim odazivom čitatelja Antunović je već krajem 1872. godine odustao od izdavanja *Bunjevačkih i šokačkih novina*. No preporodna iskra nastavila je tinjati i ubrzo se snažno rasplamsala. Njegovi mladi suradnici stasali su u kasnijim desetljećima u snažne narodne prvake. Ago Mamužić je zajedno s rođakom Lazom Mamužićem pokrenuo pokret u Subotici koji je doveo do osnivanja Pučke kasine 1876. godine, a zatim i osvajanja političke vlasti u gradu 1884. godine. Stipan Vujević je nastavio djelovati kao istaknuti hrvatski orijentirani franjevac u Slavoniji te je svojim radom

čvrsto povezivao bačke Hrvate s hrvatsko-slavonskim prostorom. Godine 1884. učitelj Mijo Mandić uz Antunovićevu pomoć pokreće glasilo *Neven* koje će ostati najvažniji list bunjevačkih i šokačkih Hrvata u Bačkoj do početka Drugoga svjetskog rata. Iste 1884. godine mladi bikički kapelan Pajo Kujundžić pokreće godišnjak *Subotičku Danicu*. Oko Age Mamužića i Paje Kujundžića okupljaju se 1890-ih godina mladi intelektualci (Ivan Mukija Budinčević, Beno i Vranje Sudarević i drugi) koji osnivaju udrugu Kolo mladeži koja je postala tadašnji nositelj hrvatskog preporoda među bačkim Bunjevcima i Šokcima. Uoči Prvoga svjetskog rata bački Bunjevci i Šokci već djeluju kao organizirana manjinska zajednica koja ističe da želi biti priznata od vlasti kao hrvatska manjina u Ugarskoj. Njihova je organiziranost pozitivno djelovala i na osjećaje Hrvata u Baranji i u budimpeštanskom kraju. Ostao je problem nacionalnog izjašnjavanja koji su mađarske (i srpske vlasti nakon 1918.) u Podunavlju uvijek potencirale, a prisutan je još uvijek. Podunavski su Hrvati bili prisiljeni da se nazivaju i dalje prvenstveno Bunjevcima i Šokcima, Ilirima, Racima i Dalmatincima, jer je hrvatsko ime izazivalo velik otpor mađarskih vlasti. Ipak, Ivan Antunović je uspio u svojem naumu. Spriječio je potpunu asimilaciju i očuvao je Hrvate u ugarskom Podunavlju pa zato njegova uspomena živi među podunavskim Hrvatima sve do danas.

Robert Skenderović

Trenutak za pjesmu

MOJA MAMA

Sve se okreće oko moje Mame,
sve se okreće zbog ljepote njene:

Tata se okreće,

Zemlja se okreće,

Sunce se okreće

A Mama se okreće samo oko
mene.

Enes Kišević

Vazam za zaprtimi vratima

U molitvi skupaspravni Gradišćanski Hrvati

Ovoljetno pripravljanje i sam svetak Vazma nas je sve vjernike dočekao za zaprtimi vratima, online-mašama prez naroda, ali med Gradišćanskimi Hrvati otprla su se osebuje prilike pred, ali med svetki, da se farniki najdu s ljudi na distanci, održavajući odredbe i zapovidi zbog epidemije koronavirusa. U Pinčenoj dolini na Veliki tajejan, utorak (7.4.) u Nardi je održan molitveni dan tako da je Tamás Várhelyi mašu služio dopodne, a potom je kroz selo išao oltarskim sakramentom i blagoslavljaio ljude ki su stali pred hižami. Nakinčeni obloki, i velik broj vjernikov, stojeći i na kolina, skupa je molio s duhovnikom. Isto tako su bili do suz ganuti vjerniki Narde, Hrvatskih Šic i Gornjega Četara na Veliku subotu otpodne, kad je dušobrižnik s teretnjaka blagoslovio vazmeno jilo. Ta „atraktivna ceremonija“

se je onda ponovila i u Petrovom Selu u nedilju ujutro, kade su od sedmi čekali na ulici ljudi blagoslov. Na graničnom prelazu i katanom i policajcem je podiljen blagoslov, a naše snimalo se je pašćilo ovjekovječiti i ove zvanaredne trenutke neobičnih spravišćev na daljinu. U Koljnofu je na Veliku subotu maša Goristajanja uživo emitirana u 19 uri iz Hodočasne crikve, ku je bilo moguće sprohadjati

na stranici www.kophaza.hu, ali je prinos stavljen i na Facebook. Koljnofski Gospodin Antal Németh otpodne je čekaio vjernike pred kapelom sv. Martina na blagoslavljanje jila. Na Vazmenu nedilju ujutro u peti, kantor Balaž Orban je peljaio pred undanskom crikvom sv. Martina vjernike po starom običaju Boga iskanja. Ovput je izrečena na tom mjestu samo jedna molitva, pak za pohodjenjem cimitra i tod jedne molitve je svaki išao domom. Na Undi je takaj duhovnik Pál Kovács s kola blagoslovio jilo, a pretprošle, Bijeje nedilje je kroz selo s autom nošen kip s likom Kristuša. Na Veliku subotu kad su zvoni došli, Undanci su u 20 uri pred stani, ali u obloki „cilinkali“ ali uprav škrebetal. U četiri seli kamo spada i Unda, svaki dan online se moli Oče naš i Zdrava Marija, a sviće se nažgu za to vrime. U Hrvatskom Židanu pod pelja-



Židanska prošecija na Veliku subotu sa židanskim farnikom Štefanom Dumovićem



Blagoslavljanje vazmenoga jila u Petrovom Selu

njem Štefana Dumovića išla je prošecija na Veliku subotu s oltarskim sakramentom, a drugi dan ter i nadalje emitirana je maša od mjesne crikve. U Prisiki takaj je dušobrižnik Miklós Mészáros na ta dan do kasno u noć s križem pohodio selo, a drugi dan s oltarskim sakramentom išao po putu, dilivši blagoslov vjernikom iz daleka. U Bizonji s crikvenoga turma su škrebali na Veliki petak dičaki, a ovde su takaj mogli online gledati svete maše, ke je predvodio duhovnik Lajos Butsy. Kako smo vas od toga jur i prlje informirali, svaku srijedu i subotom iz različitih far i crikav zovu k skupnoj molitvi u 16 uri gradišćanskohrvatski duhovniki, a nediljom, početo od 9 uri moru se uključiti vjerniki u mašu na gradišćanskohrvatskom jeziku na posebnom YouTube kanalu koji nosi naslov „Mi Hrvati molimo skupa“. Crikveni obredi se emitiraju uživo, ali i kasnije se moru pogledati. Pater Anijan Marko Mogyorósi peljač Hrvatske sekcije Jurske biskupije, pred kratkim je najavio da sve vjernike i poštovatelje jurske Madone ovoga vikenda takaj čekaju pri molitvi. 3. majuša, u nedilju, na dan tradicionalnoga Gradišćanskohrvatskoga shodišća Krvave suze točećoj Mariji u Juri, početo od 15 uri, uživo se moru priključiti vjerniki u Marijansku pobožnost, ovput iz benediktinske opatije Tihanya, na spomenutom kanalu. „Budimo skupa u molitvi!“, moto je ponovnoga duhovnoga spravišća, u ovo vrime dodira prez dodira.

Tiho



Veliki petak s koljnofskoga cimitora

Nastava na daljinu u HOŠIG-u

Nakon uredbе Mađarske Vlade o uvođenju izvanredne situacije zbog koronavirusa i zabrane okupljanja više od 90 osoba u zatvorenom i 500 osoba na otvorenom prostoru pozatvarala su se kazališta, kina, ugostiteljski objekti... Za očekivati je bilo da će slična sudbina zateći i odgojno-obrazovne ustanove. Nije se dugo čekalo, uredbom od 16. ožujka 2020. u školama je uvedena nastava na daljinu. U budimpeštanskom Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu 220 polaznika i 35 prosvjetnih radnika suočilo se s novim načinom i raspodjelom rada.

Cjelokupan sustav nastave na daljinu novost je u praksi prosvjetnih radnika, koja prije svega iziskuje novi metodički pristup, kreativnost i usklađivanje rada nastavnika i učenika. Sustav, koji je postavljen u vrlo kratkom roku, razvija se u hodu i prilagođava činjenici da se verbalna komunikacija pretvara u pismenu, a nastavno se gradivo treba prilagoditi opterećenju učenika i roditelja, kako bi online nastava bila što učinkovitija, s naglaskom na napretku učenika. Novonastala situacija od svih sudionika online nastave zahtijeva prilagodbu i brzu reakciju, pa je tako HOŠIG-ovo rukovodstvo, na čelu s ravnateljicom Anom Gajtán i doravnateljicama Žužom Molnár i Ritom Grbavac, već u subotu 14. ožujka konzultiralo s roditeljima i prosvjetnim radnicima, izdajući kratko priopćenje o novonastaloj situaciji. U ponedjeljak 16. ožujka s administratorom školskog sustava Zsoltom Szakácsom dogovorena su moguća rješenja i preporuke za online nastavu, u što su kasnije uključeni i nastavnici. Roditelji nisu zatražili školski nadzor nad djecom, niti je rukovodstvo škole primilo dojavu o nedostatku opreme za nastavu na daljinu u obiteljima. U sustav nastave podjednako su uključeni škola, vrtić i učenički dom. Osnovnu informacijsko-tehnološku površinu i podlogu rada predstavlja školska web stranica, na koju je instaliran novi izbornik „Nastavno gradivo“, koji sadrži razrede, skupine i predmete. Nastavnici iz tjedna u tjedan izrađuju nove nastavne materijale, koji su dostupni od petka u 12 sati. Izrađena je i službena Facebook grupa škole, HOŠIG – Digitalna nastava 2020., koja služi za konzultacije učenika i nastavnika o nastavnom gradivu, koje se provode radnim danima između 9 i 13 sati. Nastavnici na svoje službene adrese primaju elektroničke poruke s gotovom zadaćom. Učenici sami biraju redoslijed zadaća i radni raspored, a time preuzimaju i odgovornost za vlastiti napredak. Tako se, primjerice, ponedjeljkom rješavaju zadaci iz matematike, a u utorak pak



obrađuje gradivo iz hrvatske i mađarske književnosti. Nastava se svakodnevno odvija prema dnevnom rasporedu drugog polugodišta školske godine, a domaće zadaće se trebaju predati do petka. Roditelji imaju uvid u online nastavu u sustavu KRÉTA, te su povezani i održavaju svakodnevne kontakte s razrednicima. Ovisno o uzrastu i predmetu učitelji i nastavnici koriste razne internetske programe. Tako je u upotrebi i trenutno najpopularniji program ZOOM, koji je prikladan za videosastanke i rad u virtualnim učionicama. Taj program najviše koriste nastavnici matematike, povijesti te jezika i književnosti. Jednako tako koriste se i zatvorene Facebook grupe, a virtualnu nastavu jezika i književnosti pospješuju online testovi. U nastavi se uz udžbenike koriste i razni internetski portali i pomagala. Kod praktičnih predmeta kao što su tjelesni odgoj, folklorni ples i pjevanje traži se kratak uradak o obavljenoj tjelovježbi, plesu ili pjevanju, pri čemu se koristi i platforma YouTube. Pri nastavi likovnog odgoja također se izrađuju videosnimke o umjetničkim radovima, za koje se traži i suglasnost roditelja, jer je riječ o zaštiti osobnih podataka, a snimke nisu dostupne javnosti.

Sustav nastave na daljinu obavlja se prema ustaljenom protokolu: nastavnik do određenog roka dostavlja gradivo voditelju nastavne grupe, koji ga proslijeđuje informatičaru. Nastavno gradivo učitava se na školsku web stranicu, a učenicima je dostupno svakog petka od 12 sati. Voditelji nastavnih grupa su Marija Šajnović (hrvatski jezik i književnost), Ilona Szatmári (mađarski jezik i književnost), Žolt Ternak (društvene znanosti), Anamarija Bauer Demcsák (matematika i informatika), Katalin Gy. Görbicz (prirodoslovne znanosti), Zorica Kaczeus (strani jezici) Snježana Baltin (niži razredi) i Ladislav Gršić (praktične vještine). Vrtić i učenički dom također sudjeluju u nastavi na daljinu, ali bez ocjenjivanja.

Kristina Goher



Život obitelji Nagy-Soja u karanteni

Ove godine proljeće smo doživjeli malo drugačije, Uskrs je bio pomalo neobičan, život se – blago rečeno – promijenio, kako u cijelome svijetu, tako i u našoj obitelji. Od prvih vijesti o pojavi koronavirusa, preko postupnog uvođenja mjera predostrožnosti, pa sve do zatvaranja fakulteta, vrtića, škola i povlačenja u samoizolaciju prošli smo kroz mentalnu preobrazbu u kojoj smo se relativno brzo morali priviknuti na nova pravila života. Vrijednost svakodnevnih zadataka i obveza koje su nam se dotada činile napornima poput odlaska na posao, odlaska po djecu u vrtić ili školu odjednom se iznimno povećala. Čak u tolikoj mjeri da su nam već drugi dan života u karanteni počele nedostajati... Kao i svi ostali segmenti života, posebice susreti s obitelji, prijateljima, izleti... Nakon prve panike i prvih suza, kad smo shvatili i pomirili se sa situacijom da ove godine Uskrs nećemo slaviti kod svojih roditelja, da nam djeca najvjerojatnije ove školske godine više neće ići u vrtić i školu, te će nam svi susreti biti virtualni, izorganizirali smo si život u karanteni. Srećom, suprug Gyuri i ja imamo posao koji se može raditi od kuće, odnosno mogao bi se raditi punom parom, kad se usput ne bismo morali brinuti o dvoje malodobne djece, Andrišu (9) i Julčiki (5). Djeci je potrebna puna pažnja i nije im uvijek lako naći odgovarajuću zabavu, a da to ne bude „buljenje“ u ekran ili monitor. Osim toga, potrebni si im zrak, sunce, razgibavanje, igra... A usput treba voditi kućanstvo, kuhati, prati, a pored svega toga odrađivati i svoj posao... Dakle, kao i sve obitelji, pokušavamo ostati normalni u ovoj nenormalnoj situaciji, izvući najbolje iz nje i koncentrirati se na pozitivne stvari, pa tako svaki dan vježbamo, ručamo, učimo i igramo se zajedno, a zajedno idemo i jedni drugima na živce. Naš jedini izvor zraka i sunca je balkon, koji se pokazao kao jedan od najboljih dijelova našeg stana, budući da je skoro cijeli dan obasjan suncem. Strogo se pridržavamo mjera predostrožnosti, pa smo u ovih više od mjesec dana karantene izvan stana bili samo dva puta (jednom su se djeca vozala malo biciklom oko zgrade, a drugi put sam morala otići na posao, pa smo otišli autom, ali sam izlazila samo ja). Nije lako, ali mislim da se ljudi, a posebice djeca dosta brzo prilagođavaju novonastalim uvjetima. Sin Andriš može svaki dan od 18-19 sati (tako smo se mi ro-



ditelji dogovorili) razgovarati preko video-chata s razrednim prijateljima, a kći Julčika također često razgovara na taj način sa svojim prijateljicama i prijateljima iz vrtićke grupe. U zgradi gdje živimo okupila sam stanare koje poznajem u jednu Fejs grupu, pa su i oni pozvali susjede koje poznaju i tako se formirala jedna dosta velika grupa, preko koje smo se svi bolje upoznali. Krenula je jedna super komunikacija u kojoj su ljudi ponudili jedni drugima pomoć, npr. jedna susjeda krojačica nam je sašila zaštitne maske, jedna druga pak, zubarica, ponudila stomatološku pomoć ako nekome (ne daj Bože) zatreba. Imamo i medicinsku sestru, nastavnike, čistačicu, pravnu savjetnicu... Priključili smo se „pljesku u 20h“, kojim izražavamo svoju zahvalnost svima koji rade za nas u ova teška vremena i svima koji ostajući u svome domu doprinose obuzdavanju virusa. Svaki dan u 20 sati izlazimo na zajednički kružni hodnik i plješćemo, često bude i glazbe, pa i glazbenih želja. Malo popričamo, malo se dovikujemo, mašemo jedni drugima. Lijep je to osjećaj, koji će nas, nadam se, pratiti i nakon što prođe ova izvanredna situacija.

Livia Nagy-Soja

Nastava na daljinu

Polaznice HOŠIG-a Lilla i Luna Bendjeskov ovih dana marljivo uče na daljinu. Lilla je učenica 4. razreda, a učiteljice su joj Dejana Simon i Kristina Nemet. Luna je u HOŠIG-ovom vrtiću, u grupi tete Jelice Kőrösi i Lille Takács. Sestre Bendjeskov stanuju u Tóalmásu, malom selu koje je od Budimpešte udaljeno pedesetak kilometara. Svakog dana Lilla rješava zadatke koje joj daju njezine učiteljice putem digitalnih platformi. Lilla se uključila i u online nastavu 4. razreda Osnovne škole „Franjo Tuđman“ iz Belog Manastira, pa svakodnevno sudjeluje u radu razredne Viber grupe. Njen tata podrijetlom je iz Beloga Manastira, gdje ima puno poznanika. U učenju koristi raznovrsne računalne programe i aplikacije, a naročito je zadovoljna programom HRT 3 za učenike od 1. do 4. razreda, gdje je svakom razredu dnevno posvećen po jedan sat programa prilagođen nastavi na daljinu. Kada se sestre Bendjeskov umore tu je veliko dvorište i trambulin, pa se tamo do mile volje mogu igrati na svježem zraku.



Načelnice, žene na obrambenoj crti II.

Žene, takozvani slabiji spol, i dovidob u mnogo čemu su dokazale svoju šikanost, snagu i odanost u različiti funkcija. U Gradišću sve skupa imamo na čelu gradišćanskih sel šest damov. Na jugu veljek tri, u Nardi, Petrovom Selu, Gornjem Četaru, na sredini u Vedešinu jednu, i na sjeveru dvi, u Kemlji i Bizonji. Cilj naš je da u ovom i u narednom broju našega lista predstavljamo nastalu situaciju u naši seli za vrime korona-krize i borbu naših liktaric, ke sad čvrsto stoju na prvoj obrambenoj liniji.

Erika Márkus, načelnica Bizonje



FOTO: KLAUDIA ŠMATOVIĆ

Na čelu najsjevernijega gradišćanskohrvatskoga sela Bizonje, od jeseni 2018. ljeta je izabrana Erika Márkus s 2/3 glasov stanovništva. 51-ljetna liktarica djela u punom statusu, prlje toga trideset ljet dugo je bila zaposlena u zdravstvu kot diplomirana medicinska sestra. Po tom, prez sumlje je moguće tvrditi, Bizonja ka trenutačno broji 1480 stanovnikov, u ovoj koronakrizi je u črvsti ruka. 10. aprila, jedan dan kasnije kad je Stožer civilne zaštite produžio na neodredjeno vrime stroge mjere za ostankom doma, i bizonjska liktarica je dala raznašati po selu okružno pismo u kom pozivaju sve stanovnike da detaljno sprohadaju i održu odredbe. Po bizonjskom akcijskom planu u selu je osnovan krug aktivistov za pomoć starijih i nemoćnih, koji se spolom briga za 183 ljudi, nad 70 ljet starosti. Med njimi tridesetimi su iskali i dobili pomoć u svakidašnjoj opskrbi. Organizirano je dostavljanje vračtva, jila i toploga obroka, a u ovom zvanarednom djelu pomaže grupa mladih dobrovoljcev. Na području naselja se dobrovoljno šiju maske s pomoću odgojiteljic, a prve maske su naravno dodiljene pripadnikom rizične grupe. U Općinskom uredu na telefonu čekaju najave, komu što je potribno i u čemu moru pomoći. U suradnji s mjesnom karitativnom organiza-

cijom u crikvenom okviru su dodiljeni paketi namirnic. Redovno se dezinficiraju društvena mjesta, autobusne štacije, zgrada pošte, Općinski stan, crikva itd. Zaprti su dičji park, Kulturni dom, športsko igralište, kot i čuvarnica i škola. Prlje su bile četire familije u samoizolaciji zbog boravka u tudjini, a sad je jedna obitelj u karanteni. Skoro polovica sela je zaposlena u Austriji, a čudami med njimi izbrali su doma dočekati kraj pandemije. „Hvala Bogu panike nije bilo, bolta je otprta svaki dan od 6 do 15 uri. Svega imamo što nek more biti potribno ljudem“, kaže odlučno Erika Márkus s kom domaćini moru biti zadovoljni jer je i zbog struke osebužno sposobna obraniti svoje Bizonjce.

Gizella Eller, načelnica Kemlje

Liktarica jur u trećem ciklusu pelja naselje od trih djel: Hrvatsku i Ugarsku Kemlju i na dva km odaljenu Novákpuztu, sve skupa s 2300 stanovnikov. Polag nje riči, Kemljanci se držu propisov u ovom teškom času. U selu živi 533 starijih od 60 ljet, ki nimaju svojega rodjaka u selu tih je 72. Čez dva dane na poziv načelnice brojni mladi su se javili za dobrovoljno djelo. Stariji ljudi su dostali okružno pismo u kom su stali telefonski broji i imena pomoćnikov, ki se skrbu za vračtvo, poštu, kupuju u bolti. Od 24. marcijuša ne kreću se izvan domov, ali nekolicina zato uvujde u cintir, kitice poljivati. U Kemlji slično Petrovom Selu, funkcionira vlašća kablovska televizija, svaki utorak i četvrtak pred emisijami se izvješćavaju gledatelji o aktualnoj situaciji. U školi teče digitalna nastava, pri kojoj je bilo kompjuterskih problemov, ali je i to rješeno. Dvi čuvarnice i jaslice dovidob nisu primale dicu, ali od prošloga tajedna četiri roditelji su prosili nadzor dice, tako da se je čuvarnica jur ganula. U selu četire bolte djelaju, spolom je svega, nij' falinge od namirnic. U školskoj kuhnji i nadalje kuhaju, otud i odnesu domom jilo, a Tonic Menü u Hrvatskoj Kemlji i pizzerija takaj stoju na raspolaganje. U Općinskom stanu su desetimi zaposleni, trenutačno trimi djelaju



Kemljanska načelnica iz filma podrške za Cartigliano

svaki dan; načelnica, notaruš i knjigovodja, ostali su u home office-u. „Iako čudami su zaposleni u Austriji, ovde je problem bio zatvaranje granic. Kod nas mnoštvo Austrijancev ima vlasništvo, hižu i vrt, oni sad ne moru simo, a za nje papire srediti dosta je komplicirano. Bio je jedan muž na rehabilitaciji u Austriji, vratio bi se u Kemlju k svojoj družici, s kom službeno nije u hištvu, ali i ta problem smo riješili“, veli Gizella Eller, dodavši još da je momentalno samo jedna osoba u karanteni, ka se je vratila iz Nimške. Načelnica u ovoj pogibelnoj situaciji misli i na daleke prijatelje u talijanskom Cartiglianu i s video-porukom je izražena podrška. Na vazmeni pondiljak pripravno je presenećenje za stanovnike, ognjogasci su pohodili selo i poljivali svaku ženu pred hižom. „Ova pogibelna situacija nas stvara još kreativnijom i sad se pripravljam na majuško svečevanje u karanteni. Ne smimo izgubiti našu vjeru, jer u svakoj situaciji se shranja mogućnost. Sad moremo uživati doma u obitelji, moremo paziti jedan na drugoga i konačno će se moći u red spraviti i vrtli. Suprot zatvorenosti stvaraju se novi kontakti, iako ograničenja zasad moramo prijeti. Ako sačuvamo svoju dobru volju, preživiti ćemo i ovo!“, poručuje kemljanska načelnica.

Tiho

Koronavirus u Americi s očima doktorskoga asistenta Ferenc Kurcza

„Boj prez krvi suprot nevidljivoga neprijatelja...”

Ferenc Kurcz, doktorski asistent, rodom iz Petrovoga Sela od 2001. ljeta je zaposlen u američanskoj Sveučilišnoj bolnici Northwell Health – Southside Hospital koji još 22 slične ustanove ima u tri država Sjedinjene Američke Države. Petrovišćana, ki je u “civilu” predsjednik Kulturnoga društva sv. Petra i Pavla u New Yorku, ulovili smo na djelatnom mjestu u noćnoj smjeni, a razgovor je još i večkrat prekinut, pokidob je imao hitni poziv k betežniku. Šesnaest ljet dugo djela na kardiologiji i na Odjelu za kirurgiju srca, ali devet ljet je bio zaposlen i na bolničkoj administraciji. Zasad se bavi samo s kliničkim slučajima, jer je s kolegari skupa specijaliziran na različiti polji kirurgije. Bolnica se nahadja u Long Islandu, u gradu Bay Shore, 50 km od New Yorka i sve skupa ima 300 steljov. U njevoj bolnici djeluje 1900 doktorov medicinskih sestara, a jedna trećina djelatnika je jur zaražena s koronavirusom, oni su svi u 14-dnevnoj samoizolaciji. U Americi je sve skupa registrirano 986 000 zaraženih, ozdravljenih je 109 000 i u koronavirusu je preminulo 55 417 ljudi. (Podatak s pondiljka, 27. aprila.)

Polag njegove riči, od početka marcijuša 70% bolesnika je zaraženo koronavirusom. Čudami su kronični bolesnici ki onda postanu akutni, luft im fali i obavezno se moraju intubirati. Što naliže obrambenih sredstava u špitalju, falinge nij, osoblje ima i rublje i maske, kot i pleksi za obraz i sve što im je potriebno da se ne zatruju. Za smjenom svi idu domom, i hasnovano rublje se hita u službeno sabirališće. Ki pokaže barkakove simptome virusa, veljek ide na zdravstveni pregled. Na području bolnice se



Ferenc Kurcz s medicinskim sestrama, s Lindom Patch i Dorothy Buckholz

nosi duplasta maska, ka se skine samo pri jilu, ali onda kad se zarova, ali se minja. Dnevno se djela 12-14 ure, od februara taj jedno samo jedan slobodni dan ima. “Imali smo betežnike na našem Odjelu da su je medicinske sestre držale k telefonu, a oni su samo zaspali u smrt. Ja sam im dao zadnji blagoslov, pomolili smo se i svakomu od nas su suze curile pod maskom. Od toga smo se razmišljali, dokidob će durati ov boj prez krvi suprot nevidljivoga neprijatelja?”, povida naš Petrovišćan, istaknuvši da ne umru samo stariji ljudi. Kod njih je imao najmladji betežnik ki je preminuo 27 ljet, a najstariji 91. Na intenzivnoj njezi su pacijenti otprilike 12-15 dani, većinom intubirani, ki će prlje ili kasnije zajti na respirator. Mašine za davanje lufta imaju dovoljno, čudami na trbuhu ležu da dobiju bolju šansu za preživljenje. Ima zato i pozitivnih štoric, kako je s virusom zaražena žena deset dani bila u komi, ali je sa carskim rezom rodila. Danas su ona i novorođenče doma, potpuno zdravi. “Trenutačno imamo 110 intubiranih, a



Jutarnji kipic o Northwell Health – Southside Hospitalu

projduće tajedne bilo je takovih pacijentov već od 140. Pokidob u mrtvačnica jur mjesta nij, tijela preminulih se čuvaju na području bolnice u kola za hladjenje. Ne vidimo još kraj ove tragedije, ali to je sigurno da svakim danom je manje slučajev. Kod nas u Long Islandu nije tako ločesta situacija kot u New Yorku, kad tod čudami stanuju na kupu. Petrovišćan, Štefan Jurašić je povida da na ulica ljudi nij, svi su doma zaprti i nek u bolte idu, ali daju donesti jilo iz restorana koji su još otprti. Projdući tajedan su pod kontrolu stavili sve parke i šetališća polag oceana. Giblje se človik samo doma i u vrtlu”, dodaje Feri, a potom nastavlja: “Vanjski dio New Yorka izgleda kot Sjeverna Koreja, sve je prazno, nigdir nij žive duše. Ljudi imaju strah, kad ne znaju na što će računati! Koliko znam, dovidob med Petrovišćani u Americi nigdor nije zaražen”, a ta vist mora biti svakako dobra za sve nas, ovde, u Pinčenoj dolini. Polag Ferijeve riči, uz medijska nagadjanja još i u Americi nimaju čistu sliku, kako je mogao nastati virus. Dva značajni listi Washington Post i New York Times takaj su to konstatirali, dokle američanski senator Tom Cotton tvrdi da se je virus izmaknuo iz laboratorija Wuhana. Broj preminulih tako u Europi, kot i u Americi, svaki dan je sve veći i veći... “Bog nas sve skupa neka čuval”, u ovom ostanemo na kraju našega razgovora s dalekim sinom Petrovoga Sela.

Timea Horvat

U MARTINCIMA



Nema uskrsnog doručka bez bagoslovljenih uskrsnih jela. Običaj blagoslova duboko je ukorijenjen među vjernicima. Martinački župnik Ilija Čuzdi i ove je godine blagoslovio uskrsna jela, premda je to zbog pandemije koronavirusa učinio na poseban način. Jedan dio mještana izašao je pred kuće i ispred svojih kapija uredio stolove, dok su se drugi okupili oko crkve u središtu sela. Župnik Čuzdi blagoslovio jela i svoje vjernike, u čemu mu je pomagao načelnik Levente Várnai. Do udaljenijih kuća vozila ih je Eva Brezović. Neki su iznijeli i „vilane“, raširili ih po



stolovima i stolicama, a košare ukasili najljepšim tkaninama. Tako je i bez sudjelovanja u misnom slavlju osnaženo naše zajedništvo vjernika s Kristom.

Zahvaljuemo Emmi Solga Cserdi na dostavljenim fotografijama. BPP

Radost darivanja

Mjesna uprava Stari na čelu s načelnikom Šandorom Matoricem na Veliki petak obradovala je svoje mještane. Poklon paketi s brašnom, šećerom, tjesteninom i raznim sitnicama isporučeni su u 170 kućanstava, za što je samouprava iz svog proračuna izdvojila 800 000 tisuća forinti. Mještani se s pandemijom koronavirusa nose disciplinirano i poštuju sve upute. Stanovništvo je mahom starije, neki žive sami i trebaju pomoć, pa je samouprava osnovala grupu od pet-šest žena koje skrbe o potrebitima, odlaze u ljekarnu i obavljaju druge poslove. One su, pored brojnih drugih civilnih udruga koje pokazuju solidarnost na djelu dobre duše ovog sela. Ipak, proljetni ugođaj ne izostaje, o čemu se brinu priroda i sunce, a obitelj načelnika Matorica na ulazu u selo postavila je poruku uskrsne dobrodošlice svim putnicima, čime je ponajviše obradovala samog načelnika, koji se nada da će se predviđeni, ali zbog pandemije odgođeni proljetni programi poput Dravskog proljeća ipak moći nesmetano održati u ranu jesen ili krajem ljeta.



Branka Pavić Blažetin

Sretan 91. rođendan baki Ani!

Anna Gergics rođena je u Starinu 23. travnja 1929. godine i danas proslavlja svoj 91. rođendan. Udala se za Józsefa Hidega (udano ime i prezime: Józsefné Hideg). U slavlju su joj se pridružili djeca, unuci, praunuci i čukununci, u čemu ih nije omela ni pandemija, samo su se prilagodili životnim izazovima,

Lijepe i iskrene čestitke šalje Uredništvo Medijskog centra Croatica. Zahvaljujemo se Marianni Szata-Matoricz.

Branka Pavić Blažetin

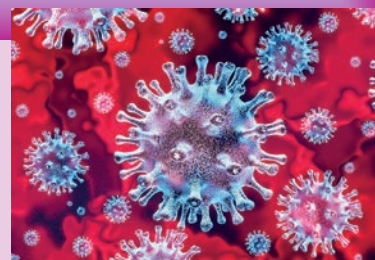


Mala stranica



ŠTO TREBATE ZNATI O KORONAVIRUSU?

- Koronavirus je virusna bolest koja se manifestira simptomima sličnim gripi. Brzo se širi, mogu se zaraziti i ljudi i životinje.
- Koronavirus je kao i drugi virusi mali organizam, koji je očima nevidljiv i vidljiv je jedino pod mikroskopom.
- Koronavirus Covid19 ime je dobio zbog izgleda, jer izgleda kao da ima krunu.
- Koronavirusi postoje već godinama, no sada se pojavio novi soj koji do sada nije bio poznat.
- Koronavirus Covid19 je zarazna bolest koja se prenosi s čovjeka na čovjeka ili sa životinje na čovjeka.
- Simptomi bolesti mogu biti kašalj, temperatura, kratak dah, grlobolja, glavobolja, a u težim slučajevima i upala pluća.
- Zaraza se prenosi direktnim kontaktom, dodirivanjem zaražene osobe, životinje ili površine s kojom su zaraženi bili u kontaktu te kihanjem i kašljem (ako se udahnu nevidljive kapljice koje izbacuje bolesna osoba pri kašljanju i kihanju).
- Zasad ne postoji lijek za liječenje ili prevenciju bolesti prouzročene novim koronavirusom.



PRAVILNO PRANJE RUKU



ŠTO MOŽETE UČINITI DA IZBJEGNETE ZARAZU?

- ✗ Trebate često prati ruke. Ruke treba prati u toploj vodi, jer topla voda učinkovitije uništava uzročnike zaraze od hladne. Sapun se treba koristiti najmanje 10-15 sekundi. Ne zaboraviti dobro oprati područja između prstiju, ispod noktiju i ispod nakita, jer se tu mikroorganizmi vrlo rado zadržavaju i skupljaju u velikom broju. Nakon ispiranja ruke treba dobro posušiti čistim ručnikom ili još bolje papirnatim ubrusom.
- ✗ Kad kašljete i kišete prekrijte nos i usta, upotrijebite maramicu koju poslije odmah bacite u kantu za smeće. Nosite maske kako biste zaštitili druge ljude.
- ✗ Održavajte razmak najmanje od 2 metra ukoliko ste u nekom prostoru s nepoznatim osobama, odnosno od osobe koja kašlje, kiše i ima simptome gripe.

Dopuni izreke o zdravlju!

U zdravom tijelu, zdrav ____.

Zdravlje je najveće _____.

Čistoća je pola _____.

Bolje spriječiti, nego _____.

Naše zdravlje je u našim _____.

Veselo srce – pola _____.

Rješenja zadataka prošloga broja:

Znaš li što je: 1-a, 2-a, 3-b, 4-a, 5-c, 6-a, 7-c, 8-a

Osmosmjerka „Proljeće nam je tu“: PATULJAK

ZA PAMETNE I PAMETNICE

Poveži odgovarajući broj sa slovom!

1. Temperaturu mjerimo
2. Tijekom kihanja i kašljanja
3. U očuvanju zdravlja pomaže nam
4. Kad smo bolesni
5. U očuvanju zdravlja pomaže nam
6. Za zdravlje je dobro
7. Zaraza se prenosi
8. Prehrana treba biti

- A) moramo se pridržavati liječničkih uputa
- B) kihanjem, kašljanjem, krvlju.
- C) moramo otići na liječnički pregled
- D) kretanje i boravak na svježem zraku.
- E) redovito održavanje osobne čistoće.
- F) moramo koristiti maramice.
- G) toplomjerom.
- H) raznovrsna i umjerena.

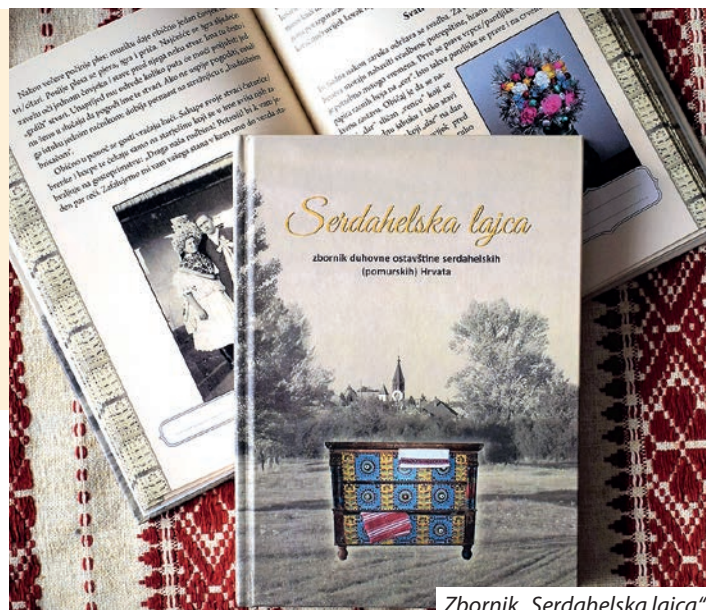


„Serdahelska lajca“

Hrvatska samouprava „Stipan Blažetin“ krajem prošle godine pod naslovom „Serdahelska lajca“ objavila je zbornik nematerijalne baštine serdahelskih pomurskih Hrvata. Knjiga na 140 stranica kroz molitve, pripovijetke, anegdote, običaje i druge sadržaje predstavlja nekadašnji život serdahelskih kajkavskih Hrvata od prve „Molitve pred svakom delom“ do zadnje „Molitve po dokončanem delu“.

U prošlom stoljeću svaki pomurski dom imao je „lajcu“ (obojeni namještaj s ladicama, sličan današnjoj komodi) u kojoj su se držale vrijedne tkanine, „plafte, stolnaki, brisači i slavete“, a često i za žene najdragocjeniji „štafir“, koji se iz roditeljskog doma nosio u „tuđu kuću“. Naslov zbornika „Serdahelska lajca“ simbolično ukazuje upravo na dragocjenost nematerijalne baštine serdahelskog kajkavskog puka, o čemu svjedoči i preporuka: „Preporučamo sim Serdahelčanam kaj čuvlu kinče Serdahelske lajce da se nigdar ne isprazni!“ Prema riječima Stjepana Turula, bivšeg predsjednika Hrvatske samouprave, koji se čitateljima obraća na kajkavskom dijalektu, živim jedino među mještanima treće dobi, zbornik je objavljen kako bi se barem u tiskanom obliku očuvao „mali felačec naše kulture koja živi samo v pomlanju našega sveta. Jezero i jezero let se sleguvle znanje i kultura sveta v rečima, v popevkaj, običajima – v sokašaj i prez pisane reči se vučilo mlajšini kako bi i oni prenesli tu kulturu i znanje svoji deci“. Veći dio tekstova pisan je kajkavštinom, kako su u želji očuvanja mjesnog govora „prepovedali i zapisali“ mještani Serdahela.

„Serdahelska Hrvatska samouprava od samih početaka svjesno organizira programe u koje uvrštava sakupljački rad. U više navrata raspisivani su tematski natječaji i održavani kampovi u kojima su pod nadzorom članova Hrvatske samouprave i prosvjetnih radnika učenici i studenti sudjelovali u sakupljačkom radu, a u filmskim kampovima snimljeni su razni materijali o običajima i starim zanatima. Prinosi takvih aktivnosti predstavljali su dobru podlogu za sastavljanje zbornika, premda u njemu nisu objavljeni prethodno prikupljeni materijali. Na žalost, kaj-



Zbornik „Serdahelska lajca“

kavski dijalekt sve se više gubi iz svakodnevne uporabe, mladi ga više ne govore, što nas je potaknulo na objavljivanje dijela prikupljene građe, kako bi se u zborniku za buduće naraštaje sačuvao serdahelski govor. Istina, zbog nedostatka vremena gramatici nismo posvetili posebnu pozornost, pa nisu naznačeni naglasci, diftonzi i slično, no knjiga će i ovako spasiti od zaborava dio usmeno prenesenog leksika“, kazao je Stjepan Turul.

Zbornik predstavlja život i dušu pomurskih kajkavskih Hrvata od 30-ih do poslijeratnih godina prošloga stoljeća, teško porače, stid zbog nepoznavanja jezika većinskog naroda, humor s kojim su ismijavali sebe, zajedništvo te vjeru u Boga, koja im je dala snagu da prebrode sve teškoće i svojoj djeci osiguraju bolji život. Knjiga obrađuje sve što svjedoči o hrvatskom naslijeđu mjesta i njegovih žitelja, od kratke povijesti Serdahela, vjerskih blagdana, blagdanskih čestitki i običaja, pripovijetki, svadbenih običaja, starih dječjih igara, brojalica, poslovice, pučkih molitvi koje su žene prepisivale jedna od druge, priča koje su Serdahelci „prepovedali“ o minulim vremenima, zapisa o životu i nekadašnjem siromaštvu, liječenja bolesnika, obrađivanja vinograda do pečenja kruha i drugih vještina. Pored tekstova zbornik sadrži i 80

starih serdahelskih fotografija o svadbama, članovima obitelji i radovima, pored kojih se nalaze okviri za bilješke kako bi čitatelji mogli razmisliti o minulim vremenima i sudjelovati u kreiranju knjige. Toga su se sjetili urednici kako bi se čitateljima omogućilo aktivno sudjelovanje u čitanju knjige i razmišljanje o starim fotografijama. Polazili su od pretpostavke da će tako lakše oživjeti segmenti prošlosti, a netko bi se mogao sjetiti i koga točno prikazuju fotografije ili ponuditi saznanja o mjestu i vremenu njihova nastanka. „Serdahelska lajca“ sadrži prikupljenu mjesnu predaju, no svojim sadržajem predstavlja i dio usmene književnosti pomorskoga kraja, pa može poslužiti i kao pomagalo u poučavanju narodopisa.

Siječanjaska prezentacija privukla je velik broj zainteresiranih s obje strane granice. Anegdote i zapisane običaje čitale su



Sakupljačica Jelica Mihović Adam



Kazivačica Marija Kanižai Prosenjak

kazivačica Marija Kanižai Prosenjak i sakupljačica Jelica Mihović Adam, Izvorna kulturna skupina „Mura“ predstavila je dio svadbenih običaja, dok su učenici mjesne škole dočarali nekadašnje dječje igre. Serdahelska Hrvatska samouprava svakoj hrvatskoj obitelji poklonila je po jedan zbornik. Knjigu je izdala Nakladnička kuća Croatica, a financijski podržali serdahelska Hrvatska samouprava, Ministarstvo ljudskih resursa i Hrvatska samouprava Zalske županije.

Iz sadržaja „Serdahelske lajce“:

KAK SU VUČILI DECU NA LEPO PONAŠANJE ZA STOLOM

Za stolom dok se jede, treba se lepo ponašati. Treba mirno čakati dok gazdarica na stol donese jesti. Z rukami se nesme lamatati ni z nogami pod stolom zvoniti. Nije lepo zubnima škripati, pluvati. Ako ti se kiše i breše, treba se na strano brnuti i z rukom zobe pokriti. Ruke nek ti bodo čiste, a ako ti se meso med zubami strhne, grdo je gledati ako si z nožom, z vilicom il z prstom vun trebeš. Ako pak se pri stolu z nečem spominjaš, nije lepo pred nosom nečem z prstom mahati i z laktom ga nerukavati. Hudo je nekoga gledati kak se naglas smeje, hrže i svoje šerbe kaže. Pri stolu nije spametno meniti se odurno, delati komedije ili v politiku se vtikavati, lefko se zbog toga more dojt v rešt. Pri stolu je grdo videti ako se čonte, kak pes, oglabaju ili hrustaju. Nije red za stolom čohati se, prepetavati se.

Zapisala: Jelica Adama Mihović

DVA BRATA

Jenpotora su bili dva brate, pak su bili siromaki, pak nim je rekel japa: – Ve ste zrasli, veliki ste. Ve pete ne delo kaj si bote služili. I dišli su ne delo v log. Jeden dečko kadel cigorekline, a drugi je ne. On si je one peneze sprajel, pak si je on kupil jednoga bajka. Onda je vet bil brat srdit jako, kaj si je brat kupil bajka. Onda si je te del gore ne drvo bajka, nekurili so jogna kaj su si beda slagali. Plamen je dosegel bajka, i bajek se zgorel. Onda je te brat jako bil vesel kaj se bajk zgorel. Vidiš ti, hurmak, ja sam si po male v luft pustil peneze, a ti si ne-jempot pustil v luft peneze.

Zapisao: Stjepan Turul



„Izvorna grupa Mura“ predstavlja svadbene običaje

ŠTUBLEKI

Igraju se 6-10 let stare deklčke. Jena je gazdarica, jena je lopov, 4-5 pak su štupleki.

Štupleki stanu v jen red, onda je gazdarica natoči. Roku si zdigne kak daj bi nalevala mleko v saki štubel. Kak natače tak govori:

No, ve vas natočim. Vut malo, vut fnogo, vut fertal, vut tri fertale, toga do pol.

Da je natočila štupleke onda veli:

Ve moram iti kopat. Bojte dobri!

Onda dije dale pak z rokom maše kak daj bi kopala, al se mora kraj bernoti od štupleki kaj je ne vidla.

Kop, kop, kop.....

Dok ona kopa, dojde napri lopov. On si je več zetok našel mesto kam bo štupleke skrival. To more biti za lesom, al za grmom, al vgrabi. Fkradne jednoga i skri-je ga na to mesto, onda se hapi vikati:

Kuma, kuma, mleko vam se vri!

Onda se gazdarica brne i dimo dobeži i čudi se:

De mi je štuplek? Nešče mi ga fkral. Ve vas pak natočim. Toga do pol, toga do fertala, toga do tri fertala, vut sam malo. No, moram iti kopat. Pazite kaj vas ne nešče fkral!

Dije i kopa. Lopov pak fkradne jednoga i viče:

Kuma, kuma, mleko vam se vri!

Onda to tak ide dale, dok lopov se štupleke ne fkradne. A gazdarica mora paziti i poslušati kam beži lopov z štuplekami. Da je lopov več se štupleke skril, onda gazdarica tak veli:

Ve idem štupleke iskat.

Da je najde, onda se lopov hapi bežati, a gazdarica i si štupleki ga naganjaju. Da ga primeju, onda se ga hape ščipati pak viču:

Puj, puj, roj, roj! Puj, puj, roj, roj!

Tu je kraj. Onda zaberu novu gazdaricu i novoga lopova pak se hape z nova igrati.

Zapisala: Erika Balažin Meggyesi



Učenici mjesne škole predstavljaju staru igru

Nastava na daljinu i državna matura

Državna matura velika je prekretnica u životu mladog čovjeka, koja s jedne strane predstavlja završetak srednjoškolskog obrazovanja, a s druge strane korak prema daljnjoj naobrazbi i izboru profesije. Bez pretjerivanja možemo reći, to je kao kad se sve stavlja na jednu kartu, na sve ili ništa. Znamo da je kroz povijest školstva uvijek bilo tako, no ove godine sve je dodatno „začinjeno“ pandemijom koronavirusa i nastavom na daljinu. U mjesecima kad je najvažniji zajednički, timski rad s nastavnicima i razrednim kolektivom maturanti su morali sudjelovati u „pokusnom“ sustavu nastave, ne govoreći o neizvjesnostima u vezi s ispitima državne mature.

Ova HOŠIG-ova generacija 2015./16.-2020. kao i generacija 2015./16.-2020. Hrvatske gimnazije Miroslava Krleže iza sebe ima niz neizbrisivih zajedničkih uspomena, ali će nažalost srednjoškolske klupe napustiti bez oproštaja od svoje škole. Oproštajnih



Razrednica 12. razreda Hrvatske škole Miroslava Krleže Rita Magyar

svečanosti, naime, neće biti. Zanimalo nas je koje su bile prve reakcije na izvanrednu situaciju zbog pandemije koronavirusa i uvođenje nastave na daljinu, kako se maturanti i profesori hrvatskih gimnazija u Budimpešti i Pečuhu te učenici pripremaju za ispite državne mature i pogađa li ih emotivno što neće biti oproštajne svečanosti?

MATURA – MATURANTI

Maturantice HOŠIG- a Danica Romac i Tena Šindik.

DANICA: Kad sam čula na vijestima kako od 16. ožujka trebamo prijeći na digitalnu nastavu bila sam šokirana. Ukidanje oblika konvencionalnog učenja za nas maturante ne predstavlja samo nekoliko tjedana iz našeg života. Dobro, jest, ali za nas je taj zadnji mjesec bio važan. Još nismo spremni napustiti školu, našu zajednicu. Dvanaest godina smo proveli zajedno, s nekima još i više. Odrasli smo zajedno, u istom duhu. I sad sam u šoku, jednostavno ne mogu shvatiti da je kraj. Ne može završiti na taj način, ali nažalost, ne možemo ništa protiv toga. Neće biti oproštaja, naša zajednica neće se više okupiti onako, kako se dogodilo na predaji maturanih vrpca. Spremamo se za državnu maturu koja će početi 4. svibnja, znamo da zbog virusa neće biti usmene mature, dakle isprve moramo postići najbolje rezultate, pošto nećemo imati prilike da na usmenom ispitu postignemo više bodova i popravimo zbroj. Dobro je što smo i u ovakvoj neizvjesnoj situaciji na vrijeme dobili odgovore na sva svoja pitanja. Oni koji od jeseni ne nastavljaju na fakultetima mogu se odreći ovogodišnje



Danica



Tena

mature i polagati sljedeće. Time se želi smanjiti broj učenika na maturi, da ne bude gužve i previše ljudi na istom mjestu.

TENA: Kad sam prvi put čula da se uvodi nastava na daljinu, bila sam zbunjena. Vjerujem da je većinu maturanata pomalo rastužila ova vijest, naime nismo znali da nam je taj dan bio posljednji u gimnaziji. Nakon početne tuge počela sam razmišljati o društvenim nejednakostima koje se još više povećavaju uvođenjem digitalne nastave. Osobno se izvrsno snalazim u ovoj situaciji, smatram da mi je donekle čak i korisna, zadaću napravim puno brže nego što bih je naučila u školi. Istovremeno fale mi prijatelji i doista sam tužna što ne možemo svoje posljednje gimnazijske dane provesti skupa, mučeći se u HOŠIG-ovim klupama. Novonastala situacija u određenom smislu otežala je i pripremu za maturu. Kod nekih predmeta potrebna je prisutnost nastavnika, pa je teže pripremati se sam, ali imamo više vremena za koncentraciju na važnije predmete. Dodatni stres nam nameće i nesigurnost oko mature, hoće li se održati ili neće. Osobno, mnogo teže nalazim motivaciju za pripremu kad ne znam je li ona uzaludna. Što se tiče prijemnih ispita, mene se na svu sreću ne tiču, jer sam dobila mjesto na sveučilištu St Andrews u Škotskoj, gdje od rujna planiram nastaviti školovanje. Vrlo sam tužna što nećemo imati oproštajnu svečanost: smatram da je ona integralni dio gimnazijskog života i lijep završetak svih godina koje smo proveli zajedno.

O maturi i nastavi na daljinu

Razrednica 12. razreda i zamjenica ravnateljice Hrvatske škole Miroslava Krleže Rita Magyar rekla je za Hrvatski glasnik: "Kao razrednica jako sam žalosna, što će ova generacija, 27 maturanata, propustiti doživljaje poput maturanata, oproštaja, druženja tijekom posljednjih tjedana i serenade. Mislim da će im cijelog života biti žao, to će doživjeti kao neki minus. Ne znamo kad će se situacija smiriti, matura će se održati, o čemu smo dobili upute, zatim slijedi podjela svjedodžbi. U razgovorima u našoj Facebook grupi potaknuli smo mogućnost da se makar prilikom tog

završnog čina napravi neko alternativno opraštanje. Tada će ionako prevladavati svečano raspoloženje, pa bi se uz glazbu moglo proći školskim hodnicima, otpjevati i odrecitirati predviđeno. Naprosto ne želimo da maturanti odu bez svečanog završetka, što ne žele ni oni. Ne znamo hoće li epidemiološka situacija omogućiti održavanje alternativnog opraštanja ili će se svjedodžbe predati pojedinačno. Strašne vizije!

MATURANTI – MATURA

Maturantice 12. r. Hrvatske gimnazije Miroslava Krležę; Anna Ēva Deak, Krisztina Fekete, Emma Poletto

HG: *Kako se snalazite u novonastaloj situaciji i koja su vam iskustva?*

ANNA: Na sreću naša škola izabrala je edukativni program Edmodo, koji je vrlo praktičan. Pišemo radnje u stvarnom vremenu, kao u školi, a zadatke dobivamo na vrijeme.

KRISZTINA: Otvorene su virtualne učionice, nastavu možemo pratiti i na televizijskim kanalima, a videolekcije su dostupne i na YouTube kanalima. Ukoliko nam nešto nije jasno privatno se možemo obratiti profesorima. Puno je kreativnih ideja, ali ipak smo u zaostatku i nemamo kvalitetnu nastavu.

EMMA: Što se tiče učenja nastava se nije promijenila, dobivamo istu količinu zadataka kao i ranije, pa čak i više. Obveze moramo planirati sami i dobro raspoređivati svoje vrijeme. To nije lako kad se ne trebamo buditi za vrijeme, nema vremenskih rokova, sve ovisi o nama.

HG: *Možete li se pripremati za državnu maturu?*

ANNA: Možemo se pripremati, dobili smo više vremena za učenje. Ne moramo sjediti na nepotrebnim satima i možemo se koncentrirati na maturske predmete. No teško je iz matematike i jezika, nemamo direktnu vezu s profesorima, nedostaju nam primjerice videosnimke.

KRISZTINA: Mislim da je jako teško svima nama, učenicima i profesorima podjednako. Kad učimo nemamo uza sebe „sigurnu ruku“, nikoga tko bi nam pomogao i odmah odgovorio na pitanja. Nemamo konkretnih materijala za pismenu maturu, a sami se ne možemo pripremati onako kako bismo mogli u školi.

EMMA: Po mom mišljenju ne možemo. Naravno, moglo bi se reći, tko je učio ranije uči i sad, a tko nije dosad, neće ni odsad. Međutim, naši sati se ne održavaju online kao u nekim školama, pa nije sigurno da svi razumiju novo gradivo kroz samostalno rješavanje zadataka koje dobivamo od profesora.

HG: *Kako komentirate da ćete imati samo pismenu maturu? Je li to povoljno ili...?*

ANNA: Nadam se da će se održati i pismeni i usmeni ispiti. To ne bi bilo pravedno prema učenicima: nakon pismenog ispita na usmenom dobivamo mogućnost popravljivanja bodova. Ako se to ne dogodi, rezultati će biti loši.

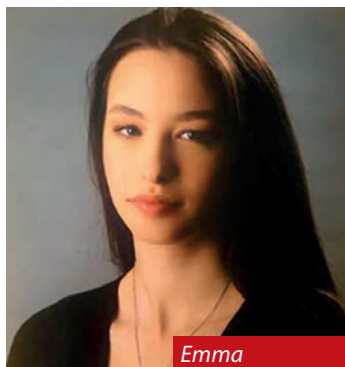
KRISZTINA: Ograničavanje na pismene testove nije pametno



Anna



Krisztina



Emma

rješenje, i to iz više razloga. Ukoliko nekom učniku za bolju ocjenu bude falilo tek nekoliko posto, neće imati drugu šansu za popravljivanje rezultata. Nekim pak učenicima govor ide bolje od pisanja. Okružuje nas nesigurnost, ali pokušavamo učiti kao da smo u normalnoj situaciji, trudimo se. I dalje vjerujem u najbolje.

EMMA: Nikako se ne slažem s tim da u ovoj situaciji smijemo u školu radi pismene mature, a ne smijemo na konzultacije s profesorima. Ukoliko se dopusti ispit, treba se omogućiti i normalno učenje (u okviru mogućnosti). Ne smijemo na nastavu zbog zdravstvenih razloga, broj zaraženih stalno raste, još nije dostigao vrhunac, a neki žive s bakom i djedom, pa zar to ne ugrožava obitelj? S druge strane ako se održi pismena matura, a iz hrvatskog ne postignemo 60 %, nećemo moći popraviti rezultat i ostajemo bez jezičnog ispita višeg stupnja. Po mom sudu to nije fer.

HG: *Dosta je neizvjesnosti oko državne mature, predstavlja li vam to dodatno opterećenje?*

ANNA: Naravno, pod stresom smo zbog mature, još ne znamo kako će se ispiti odvijati, naše stanje je nesigurno. Do termina pismenog ispita preostala su tri tjedna, cijela situacija je vrlo stresna.

KRISZTINA: Budući da je situacija epidemije koronavirusa neizvjesna, još uvijek ne znamo, hoće li u vezi s maturom biti dodatnih promjena, što predstavlja dodatno opterećenje. Mislim da bismo već trebali znati kada ćemo pisati pojedine ispite. Ništa nije sigurno.

EMMA: Svakako, to utječe na nas u određenoj mjeri, iskreno ne osjećam da sam dovoljno spremna za maturu, iako puno učim.

HG: *Što znate o prijemnim ispitima za fakultete?*

ANNA: Još nisam primila dopis od sveučilišta, mislim da ni oni ne znaju što će biti s maturom.

KRISZTINA: U ostalim državama zbog virusa su otkazani ili pomjereni rokovi ispita, a mi se jedino nadamo da će ljudi na odgovornim mjestima donijeti najbolju odluku za maturante.

EMMA: Prema mojim saznanjima državna matura se u Hrvatskoj planira održati u jesen, vjerovatno i fakultetska nastava počinje kasnije, dok se u Mađarskoj još ne zna ništa konkretno.

HG: *Na žalost, neće biti ni oproštajne svečanosti, pogađa li vas to emotivno?*

ANNA: Jako nam žalosna. Gimnaziju sam željela završiti s opraštanjem i posljednjim satom razrednika, jer to je velika stvar u čovjekovom životu. Htjela sam proslaviti ovih 5 godina s prijateljicama i obitelji.

KRISZTINA: Osjećam se kao da sam izgubila nešto što mi je jako drago. Znam da se neće vratiti, ali ipak sanjam o tome. Nadam se da se sve to događa u našu korist, a ne uzalud.

EMMA: Mene možda najviše od svega, ako smijem to reći, ovu ustanovu pohađam već od vrtića i ne bih htjela da sve te lijepe godine pune uspomena tek tako ostanu bez završetka. Sigurna sam da ćemo se kad se ova neugodna situacija jednom završi okupiti i održati razredni banket.

KG/BPB

Dan hrvatskog tiska 2. svibnja



GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Branka Pavić Blažetin, tel.: +36-30-3961852, e-mail: branka@croatia.hu, ZAMJENICA GLAVNE UREDNICE: Timea Horvat, e-mail: tiho@croatia.hu, NOVINARI: Stipan Balatinac, e-mail: balatinacz66@gmail.com, Bernadeta Blažetin, e-mail: beta@croatia.hu, Kristina Goher, e-mail: kristina.ghr@gmail.com, RAČUNALNI SLOG: Anna Kondor, tel.: 1/269-1974, e-mail: nusik.glasnik@gmail.com, LEKTOR: Ivan Tomek, e-mail: tomekivan@t-email.hu, ADRESA: 1093 Budapest, Lónyay u. 18/b. Tel./Fax: 1/269-2811, tel.: 1/269-1974, e-mail: glasnik@croatia.hu – ZA OSNIVACA: Savez Hrvata u Mađarskoj. IZDAVAČ: Croatica Kft. RAVNATELJ: Čaba Horvath. List širi posredstvom Mađarske pošte, na osnovi pretplate na žiroračun: ERSTE Bank Hungary Zrt. 11600006-00000000-78637100, uredništvo Hrvatskoga glasnika i alternativni širitelji. Pretplata na godinu dana iznosi 9000 Ft. Tjednik se financira iz državnog proračuna Mađarske. Rukopise, fotografije i crteže ne čuvamo i ne vraćamo. TISKARSKA PRIPREMA, TISAK: CROATICA Nonprofit Kft., 1093 Budapest, Lónyay u. 18/b. HU ISSN 1222-1270